Perukassa pukeudutaan römppävaatteisiin

Kulttuurisemioottinen tutkimus pukeutumisesta Kuhmon perukassa

Muoti ja tekstiilisuunnittelu
Pro gradu -tutkielma
Margareta Kettunen
Kevät 2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Perukassa pukeudutaan römppävaatteisiin: Kulttuurisemioottinen tutkimus pukeutumisesta Kuhmon perukassa.

Tekijä: Margareta Kettunen

Koulutusohjelma: Muoti ja tekstiilisuunnittelu

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 35

Vuosi: 2026

Tiivistelmä:

Perukka on kuhmolainen murresana, jota käytetään monipuolisesti puhuessa Kuhmon syrjäseuduista. Perukkaan usein puetaan sinne tarkoitetut perukkavaatteet, jotka poikkeavat kaupunkiin puetuista vaatteista.

Tavoitteenani tässä pro gradu -tutkielmassa on perehtyä perukkaan sanana, mikä tekee vaatteesta perukkavaatteen, joka kuuluu tutkielmassa puhuttuun perukkapukeutumiseen.

Aineistona toimii vuonna 2022 toteutettu kyselytutkimus, johon vastanneilla henkilöillä oli jonkinlainen suhde perukkaan. Aineistoa tarkastellaan ja käsitellään kulttuurisemioottisesta näkökulmasta. Perukkapukeutuminen toimii semioottisena tekstinä, joka asetetaan osaksi perukan kulttuurin semiosfääriä. Sen kautta voidaan huomata, kuinka vaatteita valitaan paikasta riippuen eri kriteerein, ja kuinka tietyt vaatteet kuuluvat osaksi kulttuuria. Perukkapukeutumisen ilmiö myös paljastaa kielen merkityksen kulttuurin rakentamisessa, ja kuinka se on osana luomassa yhteisöllisyyttä.

Avainsanat: perukka, murresanat, pukeutuminen, kulttuurisemiotiikka

University of Lapland

Faculty: Faculty of Art and Design

Title of thesis: In perukka they wear römppäclothes: Cultural semiotical study of apparel in Kuhmo’s rural areas (as in “perukka”)

Author: Margareta Kettunen

Degree programme: Fashion and textile design

Type of study: Master’s thesis

Number of pages: 35

Year: 2026

Summary:

Perukka is a dialectal word used in Kuhmo, which is used in many ways when talked about Kuhmo’s rural areas. In perukka, it is often worn specially meant perukkaclothes, which differ from clothes that are worn in the urban areas.

My goal in this master’s thesis is to investigate the word perukka, what clothes used in perukka, and bring out perukka clothes that belong to this so called perukka apparel.

As data in this thesis works a survey that was conducted in 2022, in which respondents had some kind of relation to perukka. Data is observed by using cultural semiotical methods. Perukka apparel is a semiotic text that is placed in perukka’s cultural semiosphere. There it can be seen how a place affects how people choose their clothing, and how certain clothes can belong to a culture. Perukka is also a phenomenom which shows how language has a role in constructing a culture, and how it creates communality.

Keywords: perukka, dialect words, apparel, cultural semiotics

Sisällysluettelo

1 Johdanto 1

1.1 Tutkimuksen alkuperä 1

1.2 Tutkimustehtävä 2

1.3 Aiempi tutkimus 2

1.4 Tutkimuksen tärkeimmät käsitteet 3

1.4.1 Vaate ja pukeutuminen 3

1.4.2 Kulttuuri, paikka, sekä niiden suhde 6

1.4.3 Kielet ja murteet 7

2 Tutkimusmenetelmä ja aineisto 11

2.1 Tutkimusmenetelmä 11

2.1.1 Semioottinen tutkimus 11

2.1.2 Kulttuurisemiotiikka 12

2.2 Aineiston kuvaus 15

2.2.1 Kysely 15

2.2.2 Analyysi ja aineiston käsittely 16

3 Perukka on kaupungin vastakohta 18

3.1 Perukka on yksi ja monta asiaa 18

3.2 Perukkaan puetaan eri kriteerein kuin kaupunkiin 20

3.3 Kaupunkivaatteesta voi tulla perukkavaate 23

4 Perukkapukeutumisen keskiössä on mukava ja lämmin vaate 25

4.1 Perukassa halutaan olla suojattuna luonnon olosuhteilta 25

4.2 Perukkapukeutuminen muodostuu perukkavaatteista 28

5 Päätäntö 31

Lähteet 36

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen alkuperä

Kaupunkien ulkopuolisilla alueilla tapahtuva, kaupunkiympäristöstä poikkeava pukeutuminen on useimmille suomalaisille tuttu ilmiö, josta on kirjoitettu esimerkiksi mökkipukeutumisen tai mökkityylin näkökulmista (Makkula, 2024; Vilpa, 2024). Tässä tutkielmassa käsittelen kaupunkiympäristöstä poikkeavaa pukeutumista Kuhmon perukassa mökkeilevien, perukassa asuvien ja aikaansa viettävien ihmisten pukeutumiskokemuksien näkökulmasta.

Inspiraationsa tämä tutkielma sai eräänä harmaana syyspäivänä kesken mullan ja oksien täyteisten pihatöiden, toisin sanoen kesken “römppähommien”. Sillä hetkellä olin Kuhmossa lapsuudenkotini pihalla ja havahduin miettimään, mitä olin pukenut päälleni. Päälläni oli äitini liian isot, maalin tahrimat kumisaappaat, sekä vanha tuulitakki. Housuni olivat reikäiset ja likaiset. Päässäni oli hien tahrima lippalakki. Olin jättänyt sen lapsuudenkotini naulakkoon, sillä sitä ei enää kehdannut pitää kaupungilla, mutta se oli hyvä tällaisissa “huonommissa hommissa”. Alle olin pukenut lämpimän kerraston ja villasukat. Vaatteita valitessani olin ottanut huomioon kaksi merkittävää muuttujaa – kolean sään, ja sen, että tiesin vaatteideni sotkeentuvan.

Perukka, eli Kuhmon maa- ja syrjäseutu sekä paikat siellä, ovat aina olleet osa elämääni. Jo nuoresta pitäen olen oppinut pukeutumaan perukkaan sopivalla tavalla ja se on vaikuttanut myös tapaani ajatella vaatteista. Edellä kuvaamallani hetkellä innostuin ajatuksesta perukan pukeutumisen tutkimisesta, sekä mahdollisuudesta tuoda Kuhmon perukan kulttuuria ja murretta esille pukeutumisen kautta. Halusin innostaa myös muita kiinnostumaan pukeutumisesta kaukana kaupunkien rajojen ulkopuolella. Miksi ja miten pukeutuminen muuttuu, mitä syvemmälle syrjäseudulle mennään? Entä mikä on vaatteiden merkitys siellä, missä kukaan muu niitä ei näe? Muun muassa näihin kysymyksiin lähden hakemaan vastauksia perukan kontekstissa.

1.2 Tutkimustehtävä

Tässä pro gradu -tutkielmassa syvennyn ihmisten pukeutumiseen Kuhmon perukoissa kulttuurisemiotiikan näkökulmasta. Tutkimuksellani vastaan kysymykseen mitä ja millaista perukkapukeutuminen on? Määrittelen samalla, mitä perukka on tai mitä se merkitsee ja millä tavoin perukkaan tai perukassa tyypillisesti pukeudutaan.

Tutkielmassa käytän käsitteitä kuten perukkapukeutuminen, perukkavaate, kaupunkipukeutuminen ja kaupunkivaate. Perukkapukeutuminen on tutkimukseen luotu käsite, joka juontuu yhteisön käyttämästä termistä “perukkavaate”. Perukkavaatteella tarkoitetaan vaatetta, joka on tyypillisesti käytössä perukassa, käytöltään siis hyvin paikkaan ja sen luonteeseen sitoutunut. Kaupunkivaatteella ja kaupunkipukeutumisella puolestaan viittaan sellaisiin vaatteisiin ja pukeutumiseen, jotka ovat perukkapukeutumisen ulkopuolella.

1.3 Aiempi tutkimus

Aiempaa tutkimusta pukeutumisesta suomalaisella maaseudulla on toteutettu suomalaisen kansan- ja kansallispuvuista kirjoitetuissa kirjallisuudessa, missä on käsitelty myös rahvaiden, eli maalaisten vaatetusta aina arki- ja työvaatteista pyhävaatetukseen (Kaukonen, 1985; Valkeapää, 2023; Lehtinen, Sihvo & Kokkonen, 2005). Sipilä (2012) on tutkinut esiliinaa suomalaisessa kulttuurissa, ja on sen kautta tuonut esille myös pukeutumista, vaatetta ja sen käyttöä sekä merkitystä Suomen maaseudulla. Nykypäivän kaupungin ulkopuolella asuvien ihmisten pukeutumisesta löytyy enimmäkseen viihteellisiä artikkeleita, jotka kertovat usein kaupunkien ulkopuolella tapahtuvasta mökkipukeutumisesta (Makkula, 2024; Vilpa, 2024).

Pukeutumisesta semioottisesta näkökulmasta ovat kirjoittaneet muun muassa Uotila (1995) ja Koskennurmi-Sivonen (2012b). Uotila (1995) käsitteli pukeutumista ja siihen liittyviä merkkijärjestelmiä, ja kuinka niiden kautta rakennamme käsityksemme toisista ihmisistä. Koskennurmi-Sivonen (2012b) tarkasteli pukeutumisen semiotiikkaa eri semiotiikan koulukuntien kautta. Tällä tutkimuksella täydennän jo olemassa olevaa semioottista pukeutumisen tutkimusta paikkasidonnaisesta ja kulttuurisemioottisesta näkökulmasta.

1.4 Tutkimuksen tärkeimmät käsitteet

1.4.1 Vaate ja pukeutuminen

Pukeutuminen on kaikissa kulttuureissa tapahtuvaa ihmisen ulkonäön muokkaamista, joka yleisimmin toteutuu vaatetuksen avulla (Koskennurmi-Sivonen, 2012a, s. 5). Pukeutumisella on ajateltu olevan neljä eri ulottuvuutta: suojautuminen, häveliäisyys, koristautuminen ja kommunikointi. Todennäköisesti vaatteet ovat alkujaan olleet keino koristautua, mutta ajan myötä ne ovat muuttuneet myös suojaksi kaikilta ulkopuolelta tulevilta rasitteilta kuten kylmältä, auringolta, sateelta, sekä fyysiseltä kulutukselta. (Koskennurmi-Sivonen, 2012b, 7–12.) Vaatteet voivat toimia myös keinona mahdollistaa jokin fyysinen suorite, kuten lasten, ruoan tai työkalujen kantaminen (Storm, 1987, s. 82).

Vaatetus on ollut osa suomalaista kansankulttuuria 1600-luvulta saakka. Normaali kansa niin kaupungilla kuin maalla on ollut tietoinen pukeutumisestaan, ja väestön sopivan säädyllisestä pukeutumisesta keskusteltiin pitäjänkokouksissa. Vaatteita pidettiin arvossa, ja niitä saatettiin myös periä, jolloin ne merkattiin perukirjoihin asti. (Valkeapää, 2023, s. 23; Lehtinen, Sihvo, ym. 2005, s. 41.) Arkiset vaatteet tehtiin kotikutoisista kankaista, kun pyhäasuissa panostettiin hienompiin kankaisiin. Pyhävaatteissa myös panostettiin huolelliseen ompeluun, ja ne koristeltiin hienostuneesti. (Lehtinen, Sihvo, ym. 2005, s. 40–42.) Hienoja vaatteita on säilynyt ajan saatossa työ- ja arkivaatteita paremmin, sillä hienoja vaatteita on käytetty vähemmän ja niitä on suojeltu vähäiseltäkin kulutukselta. Kaukosen (1985, s. 25) mukaan pienemmiltä kyliltä kirkkoon tai muista syistä tulleet kyläläiset vaihtoivat kirkkovaatteet heti kirkolta palattua matkavaatteisiin, tai sitten kirkkovaatteita on suojattu pukemalla toiset, huonommat vaatteet päälle. Myös poikkeuksellisille kaupunkireissuille pukeuduttiin parhaimpiin vaatteisiin. Arkisiakin vaatteita on saatettu säästää muun muassa pitämällä villahameita kotioloissa nurja puoli esillä, jottei oikea puoli kulu ja pysyy täten pidempään siistimpänä. (Kaukonen, 1985, s. 27–32.)

Kun vaatteita oli hyvin niukasti, ne käytettiin tarkasti loppuun saakka ja poistuivat tätä kautta käytöstä. 1600-, 1700-, ja 1800-luvuilla suomalaiset rengit kuluttivat vähintään kolme arkipaitaa vuodessa, pyhäpaitoja vain yhden koko elinikänsä aikana. (Lehtinen, Sihvo, ym. 2005, s. 153.) Naiset käyttivät miesten vanhat paidat loppuun navettatöissä, ja miesten paidoista jääneet ehjät, pehmeiksi kuluneet osat

hyödynnettiin tarkoin pienten lasten vaatteissa (Lehtinen, Sihvo, ym. 2005, s. 41; Valkeapää, 2023, s. 25).

Yhteiskuntien kehittyessä, on varsinaisia työvaatteita kehitetty siinä mukana suojaamaan kehoa työn vaaroilta, kuin myös muita vaatteita pilaantumiselta joko laittamalla työtakki parempien vaatteiden päälle tai mahdollistamalla asun vaihto kokonaan. Jo 1800- ja 1900-luvulla naiset käyttivät esiliinamaisia takkeja työtakkeina. Ne puettiin arvokkaampien vaatteiden päälle, suojaamaan arvokkaita vaatteita likaisia töitä tehdessä. (Sipilä, 2012, s. 18.)

Pukeutumalla suojaudutaan myös toisten ihmisten katseilta. Häveliäisyys on riippuvainen siitä kulttuurista, jossa ollaan, ja sen rikkominen voi aiheuttaa negatiivisia kommentteja sosiaalisissa konteksteissa. (Storm, 1987, s. 99–100.) Ihmiset ovat käyttäneet vaatetta kommunikoinnin muotona jo tuhansia vuosia. Ihmisestä luodaan mielikuvia ja tulkintoja jo ennen keskustelua yksinään hänen vaatteidensa perusteella. (Lurie, 1981, s. 3.) Vaatteen avulla voi tuoda esille paljon informaatiota itsestään, kuten omista elintavoista ja arvoista, ja osallistua sen avulla sosiaaliseen kanssakäymiseen (Koskennurmi-Sivonen, 2012b, s. 11; Storm, 1987, s. 121).

Pukeutuminen ja vaate ovat kirjallisuuden ja taiteen rinnalla yksi kulttuurin ilmenemismuotoja. Ne kertovat kulttuurissa vallitsevasta estetiikasta ja elämäntavoista, ja heijastelevat ihmisten arvoja ja uskomuksia. (Uotila, 1995, s. 15, 56; Lennon, Johnson, & Rudd, 2024.) Koska tulkinta ei ole koskaan täysi totuus, vaan heijastus tulkitsijan omasta taustasta ja kulttuurista, tulkinta toisen pukeutumisesta on siitä riippuvaista. Mitä paremmin ihminen on tietyssä kulttuurissa kiinni ja ymmärtää sitä, sitä yhdenmukaisemmaksi ymmärrys tulee. (Storm, s. 1987, s. 106, 118.)

Pukeutumisen toiminnan avulla ihminen yhdistää itsensä ja ulkoisen todellisuuden toisiinsa (Uotila, 1995, s. 145). Vaatteen pukija ja vaate ovat jatkuvassa dialogissa keskenään, ja vaatetuksen avulla kehosta tulee itseilmaisun muoto. Uotilan (1995, s. 31) mukaan vaatetus onkin merkkijärjestelmä, jolla on suhde sekä meihin että meitä ympäröivään sosiaaliseen ympäristöön, ja kun kulttuuri ja käsitys esteettisyydestä muuttuvat, vaatetus reagoi siihen. Kasvatuksen ja kokemuksien myötä ihminen oppii tunnistamaan vaatteiden perusluonteen ja niiden aseman. Se on tärkeää, sillä

sosiaalisessa maailmassa aikuiselta ihmiseltä odotetaan aina vallitsevan hetken olosuhteiden sääntöjen mukaista pukeutumista. Nämä opitaan usein lapsena vanhemmilta, jotka toimivat lapsen pääasiallisina opettajina. Mitä paremmin ihminen osaa tulkita kulttuurin sisällä olevia sääntöjä pukeutumisesta, sitä vapaammin hän voi myös osallistua siihen. (Uotila, 1995, s. 47**;** Lennon, Johnson, & Rudd, 2024; Storm, 1987, s. 105.)

Kontekstilla on myös pukeutumiseen liittyvien mielikuvien luomisessa vaikutusta. Epäsiisti ja likainen olemus sekä resuiset vaatteet on yhdistetty matalan sosioekonomiseen asemaan (Form & Stone, 1957, s. 62; Littrell & Berger, 1985–86, s. 48–55, Lennon, Johnson, & Rudd, 2024, Dress and Social Cognition -luku mukaan). Vanhojen ja kuluneiden vaatteiden käyttämisestä on kirjoitettu Suomessa ensimmäistä kertaa vuonna 1889 *Koti ja Yhteiskunta* -lehdessä, jolloin huonojen vaatteiden käyttö nähtiin köyhyyden merkkinä. Sitä paheksuttiin, sillä se poikkesi herrasväen tavoista. Likaantuneet ja kuluneet vaatteet olivat myös merkki työn tekemisestä, joka toisaalta myös tarjosi maaseudun väelle ylpeyttä sen tarjoamasta hurskauden esityksestä. (Sipilä, 2012, s. 124.)

Suomen historiassa suurin osa väestöstä eli niin työntäyteistä arkea, ettei työ- ja arkivaatteiden välillä ei ollut eroa. Arkivaatteet olivat käytännöllisiä, yksinkertaisia, säästäväisesti tuotettuja ja muotokieleltään vanhoillisia. Vaatteita paikattiin niin, että vaatteista saattoi tulla lopulta kirjavia. Materiaaleina toimivat erilaiset sekoitteet luonnonkuituja, jotka saatiin neitseellisesti tai kierrätettiin vanhoista vaatteista. Materiaalit olivat usein sellaisia, jotka kävivät työntekoon. Muun muassa arkisarssista tehtyjä vaatteita käytettiin työnteossa kaskeamisessa ja sadepäivinä, sillä ne hylkivät hyvin vettä. Ostokankaita käytettiin arkivaatteissa vasta kun kauppoihin tuli kankaita, jotka sopivat työvaatteisiin. (Kaukonen, 1985, s. 253–254.) Pohjoissavolaisissa taloissa palvelusväelle oli yhteisiä sarkavästejä, jotka olivat molempien sukupuolten suosiossa ulkotyövaatteina. Naiset käyttivät kylmiä ja märkiä ulkotöitä tehdessään myös sarkahousuja, jotka olivat yleensä miesten käytössä. (Kaukonen, 1985, s. 256–256.)

Vaatteiden vaihdolla voi olla myös merkitystä mentaalisten ulottuvuuksien vaihdossa, ja roolia muuttaessa usein myös vaatteet vaihdetaan (Nipper-Eng, 1995, s. 134; Storm, 1987, s. 125). Fyysisen vaatteen vaihdon lisäksi vaihdolla voi olla merkitystä

mentaalisesti, jolloin vaatteiden vaihdon rituaalilla valmistaudutaan uuteen ympäristöön ja sinne saapumiselle, olemiselle ja tekemiselle. Vaatteilla ja pukeutumisella voi muuttaa omaa rooliaan sekä itsestään antamaa vaikutelmaa. (Lennon, Johnson, & Rudd, 2024.) Makkulan (2024) ja Vilpan (2024) lehtiartikkelien mukaan pukeutuminen poikkeaa mökillä arkipukeutumisesta. Mökkipukeutumista käsittelevien lehtiartikkelien perusteella mökkipukeutumisen voisi tiivistää mukavaksi, rennoksi, helpoksi, suojaavaksi ja yksinkertaiseksi. Mökeillä käytettiin artikkelien mukaan sellaisia vaatteita, joiden likaantuminen tai rikkoutuminen ei haittaa, ja mökille tuotiin käytettynä ostettuja vaatteita tai tuotiin vanhoja kaupunkivaatteita, jotka olivat liian kuluneita kaupungilla käytettäviksi.

1.4.2 Kulttuuri, paikka, sekä niiden suhde

Kulttuuri on ympäristön luomaa, yhteisön ei-perinnöllistä muistia, eli sosiaalista perintöä (Veivo & Huttunen, 1999, s. 20). Rauhala (2005, s. 17) mukaan kulttuuri on myös subjektiivinen ulottuvuus, eikä ihminen voi osallistua siihen enempää kuin valitsee. Kulttuuria voi käyttää oman kokemusmaailman rikastamiseen sekä ihmisenä kehittymiseen, ja sitä voi luoda sitä yksin tai yhteisönä. Kulttuuri elää niin kauan kuin ihmisiäkin on, ja ihminen jatkaa sen kehittämistä. (Rauhala, 2005, s. 18.)

Paikoilla on maantieteelliset sijaintinsa, mutta elämän aikana paikoille tulee myös kulttuurillinen merkitys, joka rakentuu kokemusten ja kertomusten kautta. Tällainen koettu ja kerrottu paikka keskustelee myös yhteiskunnan ja kulttuurin kanssa. (Knuuttila, 2006, s. 7.) Karjalaisen (2004, s. 49) mukaan ympäristö on moninainen ja sitä tulkitaan sekä kuvataan liittyen joihinkin kielellisiin käytäntöihin. Ymmärrys ympäristöstä on kontekstisidonnaista, ja riippuu laajemmassa yhteydessä tehdystä tarkastelusta. Sen vuoksi ympäristö ymmärretään eri tavoin, eikä sille ole oikeaa tulkintatapaa. (Karjalainen, 2004, s. 49.) Alue ja tila ovat tärkeässä roolissa sosiaalisten ja kulttuuristen luokittelujen synnyssä ja sisällössä. Alue itsessään ei tuota näitä luokitteluja, vaan käsitykset paikoista ovat yksilöllisen ja kollektiivisten mielikuvien tuotteita, ja paikkaan liittyvän identiteetin ihmiset tuottavat sille itse. Jokainen muodostaa yksilöllisen identiteetin paikalle, mutta kollektiivisen identiteetin avulla on mahdollista yleistää paikkoihin liittyviä identiteettejä. (Paasi, 1998, s. 222; Forselles-Riskam, 2006, s. 226.)

Kuhmo on Kainuun maakunnassa sijaitseva kaupunki Suomessa. Suomi kuuluu Köppenin ilmastoluokituksessa kostea- ja kylmätalviseen lumi- ja metsäilmaston tyyppiin, missä lämpimin kuukausi on vähintään + 10 °C keskilämpötilaltaan ja kylmimmillään enintään -3 °C. Kostea- ja kylmätalviseen tyyppiin kuuluu myös keskimääräisesti kohtuullinen sade kaikkina vuodenaikoina. Kuhmo kuuluu Suomen sisällä olevasta viidestä ilmastovyöhykkeestä keskiboreaaliseen vyöhykkeeseen, jonka pohjoisraja kulkee Kuhmosta ja Suomussalmesta Pelloon. Keskiboreaalisessa vyöhykkeessä lämpötilan vuorokauden sisäinen vaihtelu on suurempaa muuhun Suomeen verrattuna. Myös yöpakkasia voi esiintyä pitkin kesää. (Ilmatieteenlaitos, i.a.) Kulttuuri on aina suhteessa todellisuuden rakenteisiin. Ihminen ja kulttuuri on vastavuoroissa suhteessa todellisuuden fyysisten rakenteiden kanssa. Sen vuoksi kulttuuriin vaikuttavat, joko edistäen tai rajoittaen, myös fyysiset asiat kuten lämpö, ravinto ja vesi. Keho suosii tai hylkii eri olosuhteita, ja tekee niin sanotusti valintoja. Sen seurauksena keho alkaa ehdottaa tai vaatia erilaisia tapoja olosuhteisiin sopeutumiseksi, jolloin myös ihmisen kehon kautta synnytetään kulttuuria. (Rauhala, 2005, s. 41.)

Kulttuurissa pukeutuminen ja vaate on vain yksi toiminta ja elementti monen joukossa. Kuitenkin kulttuuria tutkittaessa se on merkitsevä tapa tutustua siihen, sillä pukeutuminen on fyysinen tapa ilmaista kulttuuria, ja kulttuurien pukeutumisen vertailu on yksi keino vertailla kulttuureja keskenään. (Lennon, Johnson, & Rudd, 2024.) Esimerkiksi Vilpa (2024) lehtiartikkelissa kerrotaan, kuinka arkipukeutumisesta poikkeava mökkipukeutuminen on osa suomalaista kesämökkikulttuuria.

1.4.3 Kielet ja murteet

Kieli on yksilöllinen sekä yhteisöllinen ilmiö, joka vaatii pysyvyyttä ja muutosta. Se on fyysinen (ääniaallot), psyykkinen (akustiset kuvat ja käsitteet) sekä fysiologinen (ääntäminen ja kuuleminen) ilmiö. Lisäksi on assosiaatio- ja rinnastuskyky, joka vaikuttaa kielen järjestelmän organisoitumiseen. (Saussure, 1916/2014 s. 83, 86–87.) Jos ihminen kuulee kieltä, jota ei ymmärrä, jää hän sosiaalisen ilmiön ulkopuolelle (Saussure, 1916/2014, s. 87). Yhteisöön kuuluvilla henkilöillä on kieliopillinen järjestelmä, joka on jokaisella yksilöllä omanaan, mutta täydellisenä se on vain yhteisössä. Kieli ei ole *puhuntaa*, joka on yksittäisen ihmisen kielen tuottamista, jolla

ilmaistaan tahtoa ja ymmärrystä. Siitäkin voi erottaa toisistaan yhdistelmät, joissa kielen koodilla ilmaistaan henkilökohtaisia ajatuksia, sekä psykofyysinen mekanismi, jonka avulla nämä yhdistelmät tuodaan ilmi. Kieli on tuote, joka omaksutaan passiivisesti. Kielessä määritellään asioita, eikä sanoja, ja siinä akustinen kuva yhdistyy käsitteeseen. Kieli on yhteisön, *puhuvan yhteisön*, jäsenten välillä olemassa eräänlaisen sopimuksen nojalla, ja yksilö tarvitsee sen oppiakseen harjoitusta. Sosiaalisuus kuuluu erottamattomasti kielen sisäisiin ominaisuuksiin. (Saussure, 1916/2014, s. 87–89, 167.) Kielen merkki yhdistää käsitteen ja akustisen kuvan. Akustinen kuva on äänestä seurannut psyykkinen jälki. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen voi sanoa asioita mielessään, ilman liikuttamatta suuta. (Saussure, 1916/2014, s. 154.)

Maantieteellinen moninaisuus oli ensimmäinen asia, joka todettiin kielitieteessä. (Saussure, 1916/2014, s. 317). Kun maantieteellisten erillisten kielten vastaavuuksia alettiin havainnoida tieteellisesti, rinnastettiin kieliä ryhmiksi eli kielikunniksi. Kielikuntien sisällä on vähäisesti toisistaan eroavia, alueellisen kielen muotoja, murteita. (Saussure, 1916/2014, s. 319.) Murteet muodostuvat puheen yhtäläisyyksistä, jotka voidaan selittää poliittisilla, sosiaalisilla ja uskonnollisilla tekijöillä. Murteiden kielirajat ovat häilyviä siirtymien vuoksi, joten rajat eri murteiden välillä perustuu vain sopimukseen. (Saussure, 1916/2014, s. 332–333.) Kielelliset piirteet rakentuvat paikallishengen ja kanssakäymisen kautta. Kun paikallishengen myötä rajojen sisällä oleva kieliyhteisö on lojaali heidän kehittyneille perinteillensä, on se usein myös yhteisön lasten ensimmäinen opittava asia. Tämän ansiosta paikallishengen vaikutuksesta rajallisen kieliyhteisön perinteet ovat vahvoja ja kestäviä, ja murteet voivat toimia paikallisidentiteetin vahvistajina. (Saussure, 1916/2014, s. 336; Kotus, i.a.-a)

Tämä tutkielma lähti liikkeelle kuhmolaisesta murresanasta perukka, joka käsitetään yleisesti jonkinlaisena syrjässä tai maaseudulla sijaitsevana paikkana, kuin myös syrjäseutuna (Suomisanakirja.fi, i.a.-d, i.a.-e). Kuhmossa termiä käytetään Kuhmon alueista, jotka sijaitsevat syrjempänä keskustasta. Termi on niin vakiintunut puhekieleen, että sitä käytetään myös säännöllisesti esimerkiksi paikallislehti Kuhmolaisessa kuvaamaan syrjäseutua. Esimerkkinä tästä toimii artikkeli, jossa kerrotaan, kuinka perukkaan tarvittavan asiointiliikenteen määrä on vähentynyt, kun vanhukset ovat siirtyneet kaupunkeihin. Jutussa kerrotaan myös palvelusta, joka

tukee perukassa asumista, ja jossa lisämaksua ei tule *”[…] vaikka asuisikin 50 kilometrin päässä […]*” (Hiltunen, 2024.) Syrjäseutu on myös Seppänen (2021, Sanasto) Kainuun murteista kertovassa kirjassa annettu määritelmä perukalle.

Perukan lisäksi tämän tutkielman aineistossa esille nousee esille neljä muuta murresanaa erilaisissa konteksteissa:

Römppä. Räisänen (2007, 32–33) viittaa ”römppäaikaan” ja ”römppäviikkoon”, joka on ollut marraskuussa kekrin aikaan oleva viikko, jolloin piiat ja rengit pääsivät vuoden ainoalle lomalle. Tekstissä kerrotaan, kuinka toisten piikojen mennessä kotiin viikoksi, toiset saattoivat “pitää oikein *rymyrömppää*”, viitaten kenties juhlimiseen keskittyneisiin piikoihin koteihin palanneiden vastakohtana, jolloin rymyrömppää pitäneet piiat ovat olleet enemmän esillä. Kuhmossa myös vietetään kulttuuriviikkoa nimeltä “römppäviikko” (Visit Kuhmo, i.a.).

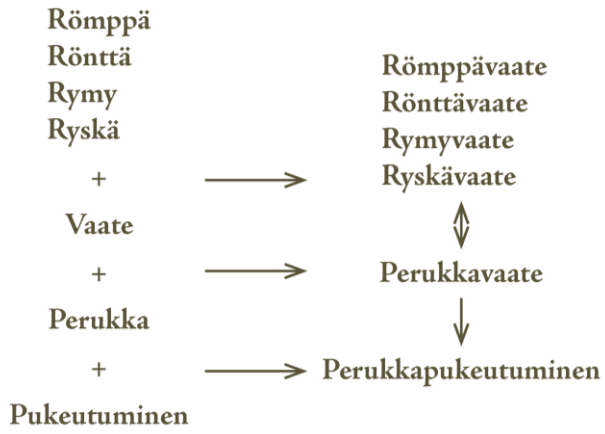
Rymy on mainittu römpän yhteydessä. Suomisanakirjan mukaan rymy tarkoittaa melua ja meteliä. Sanan etymologia on todennäköisesti ruotsinkielinen sana ‘rumla’, verbi, joka tarkoittaa rällläämistä, rellestämistä ja hummailua. (Suomisanakirja.fi, i.a.-a; MOT Sanakirjat, i.a.) Rymy-Eetu on myös suomalaisen sarjakuvan nimi, joka ilmestyi ensimmäisen kerran 1929 (Lastenkirjainstituutti, i.a.).

Ryskä on voinut tulla verbistä *ryskätä*, joka tarkoittaa kovaäänistä liikkumista ja toimintaa (Suomisanakirja.fi, i.a.-b). Se on myös kalojen pyyntiin käytetty väline (Suomisanakirja.fi, i.a.-c).

Rönttä tarkoittaa Suomen etymologinen sanakirjan (Kotus, i.a.-b) mukaan myrskysäätä, räntäsadetta ja loskakeliä. Se on myös näistä kaikista sanoista ainoa, josta löytyy puhetta vaatteista keskustelupalstoilla, blogeissa ja artikkeleissa. Näissä ne ovat aina vaatteita, jotka ovat huonompia, rumempia. Usein ne ovat myös ”huonompia” vaatteita, joiden likaantuminen esimerkiksi pihkaisia puita kantaessa tai maalatessa ei haittaa. Esimerkiksi Miia Nuutilan haastattelussa Talous ja koti -lehdessä (Kukkonen, i.a.) hän sanoo mökkivaatteittaan rönttävaatteiksi, joihin vaihtaa aina mökille saapuessaan. Oi mutsi mutsi -blogissa (Elsa, 2016) rönttävaatteet ovat jotain hienojen vaatteiden vastakohtia, joista ei oteta kuvia. Vauva.fi -keskustelupalstalla rönttävaatteet kuvaillaan ”*Semmosia muuhun käyttöön liian kuluneita vaatteita, joilla voi esim tehdä pientä maalausprojektia, kantaa pihkaisia puita. Pointtina kuitenkin se, että ne eivät ole varsinaisesti työkäyttöön tehtyjä*

vaatteita, ei blåkläderiä tms.” (Kommentoija 1, 2025). Toinen, Kommentoija 2 (2025) on kuvaillut rönttävaatetta näin: ”*Itse ymmärrän sen vaatteiksi, joita voi pitää ilman että tarvitsee välittää, vaikka ne likaantuisivat tai menisivät rikki. Käytetään maalaushommissa, autoa korjattaessa tai puutarhahommissa.”*

Tässä tutkielmassa käytän edellä määrittelemiäni käsitteitä kuvaamaan sitä tyyliä, joka perukassa vallitsee. Perukkapukeutumiseen kuulu perukkavaate, ja perukkavaate voi olla römppä-, rönttä-, rymy-, tai ryskävaate (kuvio 1).

Kuvio 1. Perukkapukeutumisen termistö

Pukeutumista sekä vaatetta voi pitää myös eräänlaisena visuaalisena kielenä, jolla ilmaistaan itseään ja itsestään haluttuja asioita ympärillä oleville ihmisille. Uotilan (1995, s. 41) mukaan pukeutuminen on kieli kulttuurin rinnalla. Luonnollisen kielen avulla yhteisö on yhteisellä sopimuksella nimennyt yksittäiset vaatekappaleet ja asukokonaisuudet. On olemassa eri luonteisia kieliä, joita ovat esimerkiksi luonnollinen kieli ja vaatetuksen kieli. Luonnollisen kielen avulla vaatekappaleet erotetaan toisistaan niiden käyttötavan eli funktion avulla, kuten juhlavaate ja arkivaate, tai lastenvaate ja aikuisten vaate. Luonnollista kieltä spesifimpi on vaatetuksen kieli, joka on yhteisön omaksuttu merkkijärjestelmä. Silloin asussa yksittäiset vaatekappaleet tulkitaan sanaa vastaavia merkitysyksikköinä.

Pukeutumisen kieli kertoo kulttuurin tavoista, ja kokemuksen myötä ihminen oppii tuntemaan vaatteidensa statuksen. (Uotila, 1995, s. 47.)

2 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

2.1 Tutkimusmenetelmä

2.1.1 Semioottinen tutkimus

Semioottista analyysia käytetään, kun halutaan kuvailla ja tulkita yhteiskuntaa, käytänteitä, tapoja, arvoja ja kulttuurisia esityksiä, ja selvittää, kuinka ilmiöt teot ja tapahtumat toimivat merkkeinä ja näin tuottavat ajatuksia, arvoja ja toimintaa muokkaavia merkityksiä. Semioottisen tutkimuksen metodien kautta on mahdollista saada laaja kuvaus kulttuurin ja yhteiskunnan merkitsevistä ilmiöistä. (Bauters, 2021; Veivo & Huttunen, 1999, s. 7.)

Semiotiikassa kaikki kielet muodostavat omia merkkijärjestelmiä. Kielten avulla voidaan ilmaista itseämme ja kommunikoida keskenään, mutta kieli myös rajoittaa sekä määrittelee ilmaisun mahdollisuuksia. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kaikkea voi kuvailla sanoin. Kielen merkkijärjestelmässä onkin joukko sääntöjä ja rakenteita, joiden mukaan kieltä on käytettävä. Sen vuoksi pelkän kielen merkkijärjestelmän ymmärtäminen ei riitä esimerkiksi runouden ymmärtämiseen, vaan sen rinnalle on otettava myös lukijan käsitykset ja kokemukset. Tällöin merkkikokonaisuuksien, *tekstien*, tulkintaan käytetään ymmärrystä merkkijärjestelmästä mutta myös maailmasta. Toisin sanoen tekstit suhteutetaan käsitykseen maailmasta. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 13–14).

Semiosis on tapahtuma, jonka avulla tullaan maailmasta tietoiseksi. Se on jatkuva kaksisuuntainen prosessi, missä merkkien toiminnan kautta aistihavainnot liittyvät osaksi käsitteellistä ajattelua, mutta samalla konkreettinen maailma muovautuu tietylle kulttuurille ominaiseksi todellisuudeksi. Sen avulla aistihavainnot ja käsitteellinen ajattelu liittyvät toisiinsa. Sen ansiosta samaa todellisuutta eläville kokemus on erilainen, sillä käsitys maailmasta ja tapa hahmottaa ympäröivää maailmaa poikkeaa kokijoiden kesken. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 14–16.)

Semioottisessa tutkimuksessa tutkitaan *merkkiä*. Semiotiikassa käytettävä merkki, eli *aliquid stat pro aliquo*, on jokin, joka edustaa jotakin toista. Asia toimii merkkinä vain,

jos kyseisellä asialla viitataan johonkin toiseen tai se toimii funktionaalisesti korvaavana – raha korvaa hinnan, arvomerkit korvaavat sotilasarvon. Tämä on *merkkisuhde,* tai *korvaavuusfunktio*. Kun merkki materialisoituu, on kyseessä *merkkiväline*. Merkin ei kuitenkaan aina tarvitse olla materiaalinen, vaan se voi esittää myös asioita, jotka eivät ole fyysisesti olemassa. Tällaisia esimerkkejä ovat, kun ilmeet ilmaisevat tunteita tai kun opastenuoli osoittaa kohteeseen. Lisäksi oletetaan, että merkillä on *merkitys*. Se on mentaalinen käsitesisältö, jonka osapuolet kommunikoidessaan liittävät oikeaan merkkiin (Veivo & Huttunen, 1999, s. 23–24.)

Semiotiikka jaetaan kahteen pääluokkaan, *teoreettiseen* ja *empiiriseen* semiotiikkaan. Teoreettinen semiotiikka on merkkien, niiden merkitysten ja merkkijärjestelmien tutkimista käsitteellisellä tasolla, kun empiirinen semiotiikka tutkii semiosista sen konkreettisessa merkityksessä. Tämä tarkoittaa merkkien, merkkisysteemien toiminnan ja merkitysten synnyn selvittämistä. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 19–20.)

Koska semiotiikassa on mahdotonta saada täyttä ulkopuolisuutta, ja siinä on paljon itsereflektiivistä tutkimusta myös omista lähtökohdista, sopii se laadullisen tutkimuksen pariksi (Veivo & Huttunen, 1999, s. 19).

2.1.2 Kulttuurisemiotiikka

Kulttuurisemiotiikka on teoreettisen semiotiikan metodi, jossa voi tarkastella mitä tahansa kulttuurin ilmiötä ja sitä kautta myös tutkia kulttuuri-identiteetin syntymistä. Kulttuurisemiotiikassa kulttuuri nähdään kokonaisuudeksi, joka muodostuu merkeistä, niiden tuottamista merkkijärjestelmistä ja teksteistä. Kulttuurisemiotiikassa voidaan tutkia yksittäistä merkkiä, mutta yleensä siinä tutkitaan kulttuurin merkkijärjestelmiä, sekä mitä niiden suhteet ja toiminta ovat kulttuurissa. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 20.) Kulttuurisemiotiikassa kulttuurissa olevien yksilöiden, tekstien ja kielten kokoavien materiaalien avulla pyritään tuoda esille kulttuurien monimuotoisuutta, missä jokainen kulttuurin elementti nähdään osana kokonaisuutta. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 121–122). Kulttuureissa on myös kulttuurisidonnaisia termejä, *reaalioita*. Suomen tapauksessa tällaisia ovat sauna ja joulupukki, jotka edustavat Suomen kulttuuria, eikä muut maat voi viedä niitä. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 124).

Kulttuurin määritelmä on sidottu rajaan kulttuurin sekä ei-kulttuurin välillä, ja jokainen kulttuuri luo oman kuvansa tekemällä jaon omaan eli merkitykselliseen, sekä vieraaseen eli ei-merkitykselliseen. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 125–126.) Kulttuurin voi ymmärtää sääntöjen ja kieltojen – joidenkin normeiksi omaksuttujen tai muistettavien ja vastaavasti poissuljettujen tai unohdettavien asioiden – systeemiksi, jossa on kulttuurin ja sen ulkopuolisen ei-kulttuurin välillä jatkuvaa keskustelua. Ei-kulttuuri ympäröi harmonisena kokonaisuutena pidettyä kulttuuria ja osallistuu siihen jatkuvan uuden informaation lähteenä. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 129.)

Kulttuurin perusyksikön voi ajatella olevan teksti. Semioottisessa merkityksessä teksti on jokin kulttuurin sisällä oleva rajattu kokonaisuus, joka on ymmärrettävissä ja ilmaistavissa joillakin (vähintään kahdella) kulttuurin kielillä. Tekstinä voi olla kulttuurin luonnollisella kielellä laaditut suulliset tai kirjalliset tekstit, mutta myös erilaiset taideteokset tai muut yhtenäisiä merkityksiä kanavoivat kokonaisuudet kuten laki tai uskonnollinen rituaali. Teksti on merkkijärjestelmien välinen, eli *intersemioottinen*. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 130–131.)

Jotta edellä mainitulla tavalla kuvaillun tekstin toiminnan kulttuurissa voi ottaa tarkasteltavaksi, on kulttuuri ymmärrettävä *kielten kimpuksi*. Tämä tarkoittaa, että kulttuuri koostuu useammista alamerkkijärjestelmistä ja kielistä – samalla kun se itse toimii myös itsenäisenä merkkijärjestelmänä. Kulttuurisemiotiikassa on kaksi erilaista kieltä - *luonnollinen kieli* ja *ei-luonnollinen kieli.* Luonnollinen kieli on kulttuurin ensisijainen, yleinen kieli, jota yhteisö käyttää. Ei-luonnollinen kieli ei kuulu kulttuuriin samalla lailla kuin luonnollinen kieli ja on kulttuurille toissijainen.

Kulttuurisemiotiikassa kulttuurin kieltä tarkastellaan suhteessa luonnolliseen kieleen, eikä ole epänormaalia, että yhden kulttuurin sisällä on monia luonnollisia kieliä. Jotta erilaisia kulttuureja pystyy ymmärtämään, täytyy hallita monia eri kieliä. Kulttuurisemiotiikassa tutkitaankin juuri näiden kielten monimuotoisuutta, suhteita toisiinsa ja merkitystä kulttuurin rakentumisessa tekstien kautta. Jotta ilmiö toimii kulttuurin tekstinä, se täytyy olla ymmärretty luonnollisella ja vähintään yhdellä toisella kulttuurin kielellä (Veivo & Huttunen, 1999, s. 131–133.)

Uotila (1995, s. 31) on kirjoittanut, kuinka joka päivä länsimaisessa kulttuurissa olemme kiinnittyneitä vaatetuksen merkkijärjestelmään, ja se vaikuttaa meihin ja

meihin liittyvään sosiaaliseen ympäristöön. Tutkimuksessani merkkijärjestelmänä toimii sama vaatetuksen merkkijärjestelmä, jonka Uotila mainitsee.

Kulttuurisemiotiikassa teksti syntyy, kun vastaanottaja huomioi tekstin ja pystyy lukemaan sen ymmärtämällään kielellä. Teksti toimii merkitysten välittäjänä, se synnyttää uusia merkityksiä eli uusia tekstejä, ja se kantaa kulttuurin muistia. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 136–137.) Jotta kulttuuria voidaan ymmärtää, on tiedettävä, mitä yhteisö pitää merkittävänä ja mitä ei. Kulttuurisemiotiikassa on ensimmäisenä paneuduttava tekstien toimintaan, joka on kulttuurin edustajien kollektiivisen muistin realisoituma. Sen jälkeen voi lähteä tutkimaan kulttuurin semiosfääriä, joka on rakenteellisten yhtäläisyyksien yläpuolella oleva semioottinen tila-abstraktio. Jotta semiosis voi tapahtua, tarvitaan semiosfääri. Kielten ja tekstien toiminta perustuu siihen, että kulttuuri on kontaktissa rajan myötä ei-kulttuurin kanssa.

Raja on kulttuurisemiotiikassa merkittävä, sillä merkitykset syntyvät siinä. Asioiden semiotisoinnin kautta asiat kääntyvät jollekin kulttuurin kielelle, jonka myötä rajan yli tulevat asiat muuttuvat tekstiksi ja sitä kautta kulttuurin edustajille merkityksellisiksi. Semiosfääri sisältää useita semiosfäärejä itsensä sisällä, mutta tässä tutkimuksessa keskitytään vain perukan semiosfääriin jossa raja menee perukan ja kaupungin välillä, ja sen sisällä olevaan perukkapukeutumisen tekstiin (Veivo & Huttunen, 1999, s. 143–145). Semiosfäärissä raja on käsitteenä kaksijakoinen, sillä se samaan aikaan erottaa rajoittamansa asiat, mutta myös yhdistää ne kuulumalla molempiin yhtä aikaa. Kulttuurien vuorovaikutuksessa voi rajalla havaita jotain sekä lähettäjä- että vastaanottajakulttuurista. Raja on yhtä aikaa oma sekä vieras, ja sen kautta myös ei-kulttuuri tulee osaksi omaa kulttuuria, jota kutsutaan käsiteparadoksiksi oma vieras. Esimerkkinä toimii konsepti ”rakas vihollinen”: Ruotsi on Suomen vihollinen jääkiekossa, ja täten se on osa kulttuuria. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 153).

Semiosfääri on kahteen jakautunut kokonaisuus, jossa on havaittavissa keskusta ja periferia. Keskustan muodostavat kulttuurin kehittyneimmät ja vahvimmin strukturoituneet kulttuurin kielet. Nämä pitävät koko semiosfäärin järjestyksen yllä, ja ovat näin myös erittäin muutosvastaisia. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 154–155.) Semiosfäärin periferiaa on vaikeaa luonnehtia kielistä koostuvaksi. Sen strukturoituneisuus on heikkoa, minkä vuoksi periferia on enemmänkin kielten fragmenteista ja yksittäisistä teksteistä rakentuva. Periferiassa dynaaminen kehitys

on moninkertaisesti nopeampaa kuin keskustassa, missä muutosta ei tapahdu tahdosta pitää tämä “kielioppi” koko semiosfäärin systeeminä. Täällä kulttuurin raja-alueella tapahtuu runsaasti ulkoisten vaikutteiden vaikutusta semiosfäärin sisäiseen tilaan, jonka vuoksi semiosfäärin periferia on aktiivinen kulttuuritila. Periferia on aktiivinen tila, missä ulkoiset vaikutteet koskettavat semiosfäärin sisätilaa ja kehitys on nopeampaa kuin keskustassa. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 156–157.) Kuitenkin ennen kieltä tulee semiosfäärien rajoilla tapahtuva dialogi, joka sitten synnyttää kielen. Semiosfääri on jatkuvan dialogin tila, missä tekstit saavat merkityksensä dialogissa toisten tekstien kanssa, eikä yhtäkään tekstiä voi tarkastella eristyksissä. Kulttuuri voidaankin ymmärtää vain dialogina sitä ympäröivän ei-kulttuurin kanssa, ja kielten keskinäiset suhteet muodostavat kulttuurin ominaislaadun. (Veivo & Huttunen, 1999, s. 160–161).

2.2 Aineiston kuvaus

2.2.1 Kysely

Tutkimuksessa käytetty aineisto kerättiin kyselyllä, joka toteutettiin Google Forms –kyselyalustalla. Kysely jaettiin “Kuhmo” -ryhmään Facebook -sosiaalisen median alustalla. Kyselyyn pystyi vastaamaan 20.–30.11.2022. Kyselyn alustaksi valitsin kyseisen Facebook -ryhmän, sillä sieltä pystyi saavuttamaan laajan määrän erilaisia perukassa käyviä henkilöitä, jotka vapaaehtoisesti pystyivät vastaamaan kyselyyn omalla ajallaan ja omilta laitteiltaan. Näin myös jokainen vastaaja pystyi kertomaan omin sanoin vaatteistaan, eikä subjektin eli tutkijan mielipide vaatteiden laadusta vaikuttanut kuvaukseen siitä, millaisia vaatteita perukkaan puetaan. Kyselyssä oli seitsemän monivalintakysymystä ja kahteen vastauksista sai vastata omin sanoin, joista toinen oli vapaaehtoinen vastata. Kysely sisälsi perustietoja kartoittavien kysymysten lisäksi kysymyksiä, jotka kartoittivat vastaajien ajatuksia perukan määritelmästä ja heidän omasta suhteestaan perukkaan, sekä mieltymyksistä perukassa pukeutumisesta.

Aineistoni koostuu syksyllä 2022 toteutetun kyselyn vastauksista. Kyselyyn vastasi ihmisiä erilaisilla taustoilla, mutta joista kaikilla oli suhde perukkaan. Kyselyyn tuli yhteensä 147 vastausta.

Vastanneista naisia oli 121, miehiä 25 ja yksi ei halunnut vastata.

Alle 20-vuotiaita vastasi 3 henkilöä, 21–30-vuotiaista 46 henkilöä, 31–40-vuotiaista 29 henkilöä, 41–50-vuotiaista 17 henkilöä, 51–60-vuotiaista 21 henkilöä, 61–70-vuotiaista 22 henkilöä ja 71–80-vuotiaista 9 henkilöä. Yhtään vastausta ei tullut yli 81-vuotiailta.

Eniten vastanneita oli 21–30-vuotiaiden joukossa, joista vastanneita oli 46 henkilöä. Muuten muista ikäluokista vastanneita oli tasaisesti, mutta alle 20-vuotiaissa ja 71–80-vuotiaissa vastaajia oli vähiten. Vastaajista enemmistö oli naisia.

2.2.2 Analyysi ja aineiston käsittely

Käsittelin aineistoa laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tai teoreettisesti selittämään tutkittavaa ilmiötä tai tapahtumaa, eikä sillä haeta tilastollisia yleistyksiä, minkä vuoksi on tärkeää, että tutkimukseen haastateltavat tietävät tai ovat kokeneita tutkittavasta aiheesta (Sarajärvi & Tuomi, 2017, s. 98). Käytin tutkimuksessa apuna myös määrällisiä eli kvantitatiivisia tilastoja, mutta niitä ei analysoitu määrällisen tutkimuksen menetelmin, vaan tilastot toimivat laadullisen tutkimuksen tuomien tuloksien tukena. Laadullisen tutkimuksen viitekehyksenä on käytetty induktiivista analyysia, missä tutkittavan aiheen aineisto analysoidaan yksittäisestä yleiseen (Sarajärvi & Jouni, 2017, s. 107). Aineistoa on käsitelty aineistolähtöisen analyysin kautta. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen ja aineiston tulkintaan vaikuttaneen taustatiedon on muodostanut se tieto, mitä tutkittavasta ilmiöstä on jo tutkittu. (Sarajärvi, & Jouni, 2017, s. 112). Tutkimus perustuu kyselyyn vastanneiden ihmisten kuvaukseen heidän omasta pukeutumisestaan perukassa. Aineisto on toteutettu kulttuurisemioottista analyysia soveltamalla.

Tässä tutkielmassa olen käsitellyt aineistoa mahdollisimman uskollisena alkuperäisille vastauksille. Ainoastaan perukka -sanan määritelmää rakentaessa olen jalostanut kyselyn vastauksia luokittelemalla niitä erilaisiin luokkiin. Tarvittaessa yhdistelin “Muu” -osioon tulleita vastauksia jo valmiisiin luokkiin, mikäli annettu vastaus sopi johonkin niistä. Nämä luokat olen sitten esittänyt omin sanoin. Myös perukkapukeutumisesta puhuessa olen tulkinnut avoimia vastauksia omin sanoin, mutta olen pyrkinyt aina lisäämään alkuperäisen vastauksen lainauksen muodossa tekstiin mukaan. Käyn läpi kyselyn tuloksia käyttäen semioottista analyysia

kulttuurisemiotiikan näkökulmasta. Kulttuurisemiotiikan näkökulmaa hyödyntämällä tarkastelen sitä, mitkä asiat kuuluvat perukan kulttuuriin, perukan ja mitkä perukkapukeutumisen ulkopuolelle, kaupunkipukeutumiseen.

Semioottinen tutkimus on olemukseltaan tulkinnallista, tästä syystä voidaan ajatella, että myös tutkimusaineiston tulkintaan vaikuttaa tutkijan tausta ja esimerkiksi hänen kulttuurinen elinympäristönsä. Käsittelen tulosten tulkintaan mahdollisesti vaikuttaneita asioita tarkemmin luvussa 5 ”Päätäntö.” Myös kyselyn jakoalusta on jo valmiiksi rajannut tietyt ihmiset ulkopuolelle, sillä kaikilla perukkalaisilla ei ole välttämättä internetiä, Facebook -sosiaalisen median alustaa, tai kuulu siellä olevaan Kuhmo-ryhmään.

3 Perukka on kaupungin vastakohta

3.1 Perukka on yksi ja monta asiaa

Suhteesta perukkaan kertovaan vastaukseen sai vastata useampaan kohtaan. Vastaajista 40 vastasi asuvansa perukassa. 78 vastaajaa kertoi vierailevansa perukassa vanhempien/muiden sukulaisten luona, ja 42 kertoi omistavansa sieltä mökin. 27 omisti maata ja/tai kiinteistöjä. 11 vastauksessa tuli ”Muu”-kohtaan vastauksia siitä, että on asunut joskus perukassa, ja yksi vastaus tarkensi, että on aikoinaan omistanut perukasta kiinteistöä ja/tai maata, tarkoittaen todennäköisesti, että vastaushetkellä 26 henkilöä omisti maata ja/tai kiinteistöjä perukasta. Yksi vastaaja kertoi vierailevansa ei-sukulaisen luona. Kahdessa vastauksessa kerrottiin, että perukassa käydään harrastamassa, kuten metsästämässä tai vain ajelemassa.

Kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, mitä sana “perukka” heistä tarkoittaa. Vastauksissa toistui erilaiset teemat, jotka yhdistin kolmeksi eri luokaksi. Perukkaa kuvailtiin joko paikaksi, asuinalueeksi tai alueeksi, joka sijaitsi maaseudulla tai syrjäseudulla. 19 vastauksessa sanottiin perukan sijaitsevan erityisesti Kuhmossa.

”Perukka -ilmaisua käytetään erityisesti Kuhmossa. Sanotaan, että sitten vasta voi sanoa olevansa kuhmolainen, kun tietää/osaa kertoa, missä on perukka!”

Muutamassa vastauksessa todettiin, että muualla puhuttaessa “maalle menemisestä”, sanotaan Kuhmossa mentävän perukkaan. Yhdessä vastauksessa kerrottiin perukan olleen vieras termi ennen Kuhmoa.

”En ole syntyjään kuhmolainen, ja aikanaan luulin sen tarkoittavan yhtä tiettyä (erittäin isoa, koska kaikki oli menossa sinne viikonloppuna) kylää. […]”

37 vastauksessa perukka määriteltiinkin jonkinlaiseksi paikaksi – muun muassa kodiksi, maatilaksi, vapaa-ajan asunnoksi, joka sijaitsi syrjässä ja kaukana keskustasta. 49 vastauksessa perukkaa kuvailtiin asuinalueeksi – esimerkiksi kyläksi, syrjäkyläksi, syrjäiseksi asumiskeskittymäksi tai muuten vain syrjäiseksi alueeksi, jolla asutaan. Joskus perukkaa kuvailtiin vain alueeksi taajaman ulkopuolella. Kilometrejä keskustaan tai taajamaan perukasta määriteltiin olevan 5–50 kilometriä, mutta perukka alkoi 5–20 kilometrin jälkeen keskustasta tai taajamasta. Joissakin

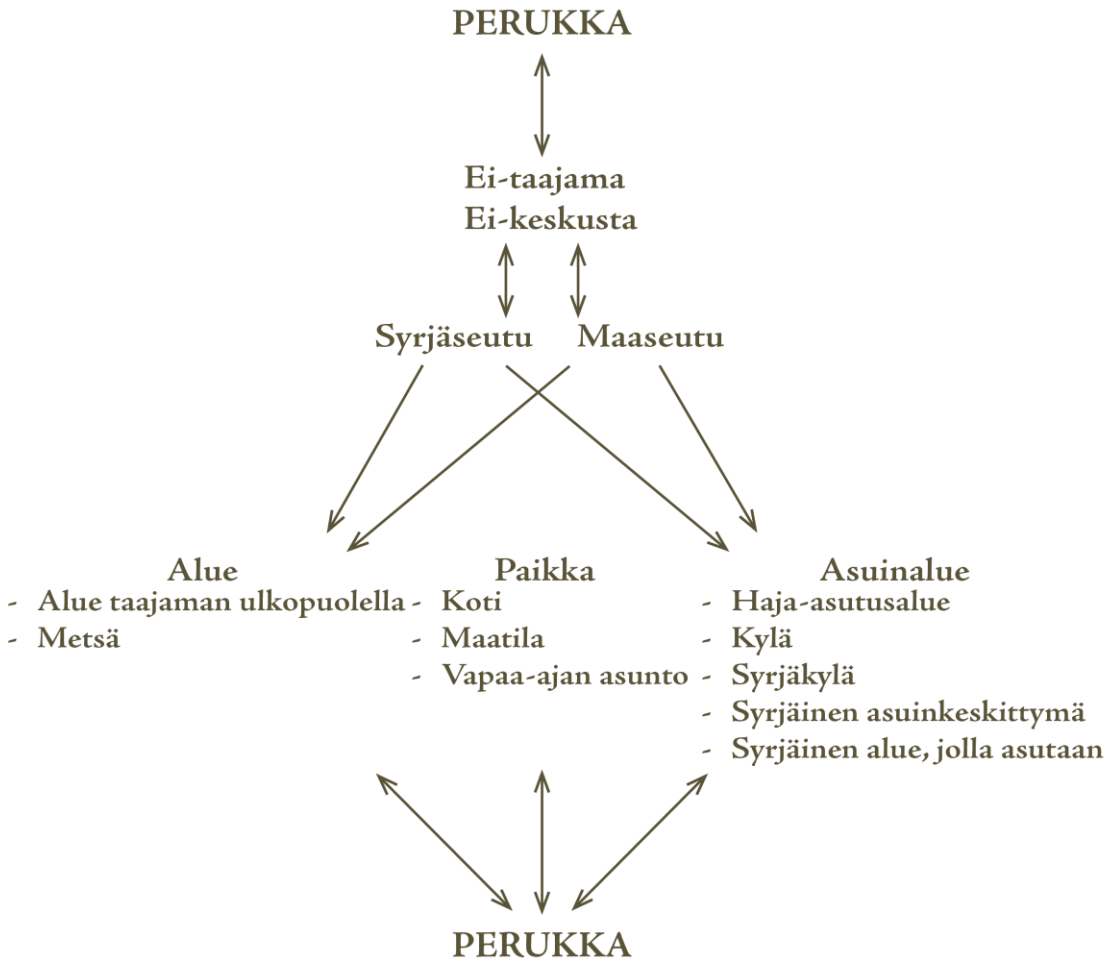
vastauksissa esimerkiksi asuinalue ja paikka toistuivat samoissa vastauksissa, jolloin perukka saattoi tarkoittaa syrjäkylää sekä siellä sijaitsevaa paikkaa.

Aineistossa tuli esille huomio, että perukasta puhuessa, ei puhuta tietystä tai samasta paikasta, vaan se on jokaiselle eri.

”[…] Jokaisella on oma perukkansa.”

”[…] Jos kysyt joltain esim. että ”Ootko perukassa?” Niin silloin pitää tietää mikä paikka se hänelle on. […]”

Yksinkertaistettuna perukka on siis ei-keskustaa ja ei-taajamaa, taikka jokin paikka, kuten koti, maatila tai vapaa-ajanasunto (taajaman ja kaupungin ulkopuolella). Kun perukkaa sanotaan maaseuduksi tai syrjäseuduksi, on se silloin alue taajaman ulkopuolella tai metsää, taikka asuinaluetta, jolloin se on haja-asutusalue, kylä, syrjäkylä, syrjäinen asuinkeskittymä tai syrjäinen alue, jolla asutaan. (ks. kuvio 2.) Perukka on myös kontekstisidonnainen, ja perukan määre voi vaihdella eri keskusteluyhteyksissä.

Kuvio 2. Perukka -sanan monet eri merkitykset

3.2 Perukkaan puetaan eri kriteerein kuin kaupunkiin

Perukkaan pukeuduttiin usein eri tavoin kuin kaupunkiin. Vaikka osa vastaajista käytti perukassa samoja vaatteita kuin kaupungilla, oli silti perukkaan mennessä yleistä, että vaatteet vaihdettiin sinne saapuessa. 98 henkilöä vastasi ”Kyllä” kysymykseen ”Vaihdatko vaatteet perukassa ollessasi/sinne mennessäsi?” 39 vastasi tekevänsä näin ”Toisinaan”. Vaatteilta haettiin erilaisia ominaisuuksia perukassa ja kaupungissa. Pukeutuminen perukassa oli rennompaa, ja vaatteilta haettiin mukavuutta, kun kaupungissa vaalittiin hienompia vaatteita.

”Vanhat mukavat olovaatteet, jotka vaihdan heti saavuttua. […]”

”Ne ovat niitä vaatteita, mitä sattuu löytymään naulakosta. Ainoastaan ulkohousut ja kengät ovat useimmiten samoja, mitä käytän kaupungissakin. Vaatteiden värillä, tai ulkonäöllä ei ole väliä.”

”Tärkeää on, että kyliltä lähtiessä on hienot pukeet kuten esimerkiksi farkut. Ne yleensä heitän heti perille päästyäni. Farkut puen takaisin jalkaan kun perukasta koittaa lähtö takaisin kylille. […]”

”Usein sen näköistä, ettei vois kaupungille lähteä.”

Joskus vaatteita saatettiin vaihdella eri tehtävien välillä, ja joihinkin perukan tehtäviin vaihdettiin täysin omat vaatteet, vaikkei pukeutuminen muuten muuttunut perukassa.

“Halkohommiin rymytakki, mutta ulkoillessa muuten sama kuin kaupungilla käydessä”

”Riippuu siitä, mitä aion touhuta. Marja- ja sienireissuilla ym. ulkotöissä työvaatteet. Ulkona muuten liikkuessa vähän paremmat, tavalliset arkivaatteet.”

Joillekin vaatteiden siisteys ja hygienia oli merkitsevää perukassa, mutta yleisesti perukassa oli hyväksyttävämpää pitää likaisia vaatteita, kuin kaupungilla.

“Puhdas vaate.”

”Pidän puhtaita, ehjiä ulkovaatteita, jotta niillä voi oleskella sisällä. […]”

”Perukassa voi pukeutua vapaammin, kun ei ole muita näkemässä. Perukassa vaatteet voi käyttää loppuun asti, eikä niitä tarvitse pestä yhtä usein kuin “kylävaatteita”.”

Usein perukassa käytettiin ulkoiluvaatteita. Niitä pidettiin perukassa, mutta myös perukan ulkopuolella. Ulkoiluvaatteista todettiin, että ne sopivat hyvin myös perukassa käytettäviksi.

”Ulkoiluvaatteet ja rennot kotivaatteet on avainsana. Suosin urheilullisia vaatteita ja ns. outdoor vaatteita”

”Perukassa pukeudutaan yhtä hyviin vaatteisiin kuin keskustassa. Ehkä ollaan eneän ulkona, jolloin kivat ulkovaatteet päällä.”

98 vastasi ”Ei” kysymykseen ”Mietitkä vaatteiden visuaalista ilmettä perukassa?” 12 vastasi ”Kyllä”, ja 36 vastasi ”Toisinaan”. Myös 15 vastausta tuli siihen, että ulkonäkö on tärkeimpiä ominaisuuksia perukkavaatteessa. Perukassa pidettävien visuaalisuudesta kerrottiin seuraavaa:

”Huonommat ja rumat vaatteet on hyviä perukkaan koska siellä niitä hyvin harva näkee”

”Mökillä on suorastaan tarve olla rähjäinen. Sinne menee vaatteet, jotka ovat jo parhaat päivänsä nähneet. […]”

”Perukassa voi olla ihan missä vaatteissa vain. Lainata myös äidin ja isän vaatteita. Pukea päälle mitä sattuu käteen tarttumaan. Tai vanhoja navettavaatteita. Tai vaatteita 90-luvulta. […]”

“Rento, lämmin sekä kivan näköinen asu!”

”[…] En kulje ryysyissä. Se ero kaupunkiin, että mökillä voin käyttää koiraa ulkona, vaikka pyjamassa.”

Jos kotiin oli tulossa vieraita tai oltiin menossa tapaamaan muita, silloin pukeuduttiin paremmin. Myös naapurin mahdollinen tapaaminen huomioitiin pukeutumisessa.

“[…] Jos sitten vieraita on tulossa, paremmat vaatteet päälle”

”normaali siisti pukeutuminen kun menee vaikka naapuriin […]”

”Vaatteiden pitää olla sellaiset, että kärsii tavata vaikka naapuri häpeämättä.”

Jos perukassa oli juhlat, pukeuduttiin juhlavaatteisiin. Eräässä vastauksessa kuitenkin todettiin, että perukan juhlissa juhlapukeutumista hillittiin verrattuna kaupungin juhlapukeutumiseen.

“[…] Juhlat juhlitaan omissa kodeissa, ja silloin pukeudutaan paremmin”

” […] Jos perukassa on juhlat pukeudutaan tietysti juhlan arvon vaatimalla tavalla, mutta yleensä käytän hieman hillitympiä/kotoisempia juhlavaatteita perukassa kuin kaupungissa.”

“Perukassakin pukeudutaan käyttötarkoituksen mukaisesti. Juhliin mennään juhlapuvussa ja pilkille pilkkihaalareissa. […]”

Vaikka perukassa useimmiten pukeuduttiin muuhun kuin kaupunkivaatteeseen, eivät kaikki tehneet niin. 10 vastaajaa kertoi, etteivät koskaan vaihtaneet vaatteitaan perukkaan.

”Sama kuin kaupungilla.”

”Samat vaatteet kuin kotonakin kaupungissa”

”Perukassa pukeudutaan yhtä hyviin vaatteisiin kuin keskustassa”

Perukasta poistuessa sinne perukkavaatteet pukeneet pukivat takaisin päällensä taas ”paremmat vaatteet”, ja niiden miettimiseen käytettiin enemmän resursseja.

“Kun lähden kauppareissulle, vaihdan julkisille paikoille sopivat ns. paremmat kuteet.”

”Mökin kaapissa on vähän parempi vaatekerta, jos vaikka joutuisi lähtemään johonkin […] tai muuten ihmisten ilmoille.”

”Kirkolle lähtiessä sitten ”kirkotteluvaatteet” käytössä. […]”

”[…] Kauppareissuilla on tyköistuvammat vaatteet, sekä katson tarkemmin että värit sopii yhteen.”

Vaikka kaikki eivät pukeutuneet perukkaan eri tavoin kuin kaupunkiin, oli silti pukeutumisissa havaittavissa eroja. Vaatteiden vaihtaminen paikkojen välillä oli yleistä, sillä pukeutumiseen liittyvät kriteerit muuttuivat paikan mukana.

3.3 Kaupunkivaatteesta voi tulla perukkavaate

Kaupunkiin ja perukkaan pukeuduttiin usein eri tavoin. Oli kuitenkin mahdollista, että kaupunkivaate muuttui perukkavaatteeksi, ja tuli osaksi perukkapukeutumista.

”Yleensä vaatteet muuttuvat perukkavaatteiksi ennen kun päätyvät roskiin. Perukassa pukeudutaan niin, että ei haittaa, vaikka ne likaantuvat ja voivat mennä rikki, ja yleensä perukassa ollaankin valmiiksi rönttävaatteissa, joissa ei todellakaan lähdetä kaupunkiin, tai ihmisten ilmoille [itkunauruhymiö]”

”Perukkavaatteiksi päätyy yleensä kulahtaneet lempivaatteet, reikäiset vaatteet tai sukulaisilta perityt vaatteet. Monet perukkavaatteista ovat sukumme talon kätköistä löytyneitä kymmeniä vuosia vanhoja vaatteita. Tärkeintä vaatteissa on että ne on mukavat ja ettei haittaa vaikka ne sotkeentuisivat ulkona liikkuessa tai niihin tulisi reikä. […]”

Kyselyssä oli monivalintakysymys siitä, mistä perukassa käytetyt vaatteet olivat peräisin. Vastauksessa pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. 54 vastasi perukassa käytettävien vaatteiden olevan ostettu uutena. 6 vastasi vaihtoehdon ”Teen itse”. 112 vastasivat “Vanhat vaatteet ovat kuluneet perukkakuntoon”. Ne saattoivat olla vanhoja arkivaatteita, jotka tuotiin loppuun kulutusta varten perukkaan, sillä arjessa niitä ei enää haluttu käyttää. Vaatteet saattoivat olla ulkonäöltään jollain tapaa epämiellyttävän näköisiä tai tyyliltään muodista poistuneita, mutta ne olivat vielä käyttökelpoisia. Ne olivat niin sanotusti “huonompia vaatteita”.

”Vaatteet, jotka ovat ulkonäöltään sellaisia, etten mielelläni esiinny niissä julkisesti, mutta jotka kuntonsa puolesta ovat vielä varsin kelvollisia vaatteita.”

”Mukavanoloiset vaatteet, jotka ovat sen verran kuluneet tai vanhanaikaiset ettei kauppaan kehtaa mennä eikä vielä raaski pois heittää, sopivat oikein hyvin perukassa oloon ja siellä puuhasteluun.”

”Ne ovat vaatteita, joita en kaupungilla pidä. Monesti ajan kanssa vaatteesta tulee perukkavaate.”

Oli hyvin yleistä, ettei perukkavaatteita ostettu uutena, vaan perukkavaatteina toimivat vanhat kaupunkivaatteet, jotka oli poistettu kaupunkipukeutumisesta. Usein syyt vaatteen poistumiselle kaupunkipukeutumisesta olivat visuaaliset, mutta syyt vaatteen siirroksi osaksi perukkapukeutumista olivat käytännölliset.

4 Perukkapukeutumisen keskiössä on mukava ja lämmin vaate

4.1 Perukassa halutaan olla suojattuna luonnon olosuhteilta

Kun perukkavaatteesta toivottavia ominaisuuksia kysyttiin, sai siihen vastata useamman vaihtoehdon. Ylivoimaisesti tärkein ominaisuus oli mukavuus, jonka valitsi 138 vastaajaa. Toiseksi eniten toivottu ominaisuus vaatteessa oli sen lämmittävyys, joka sai 126 vastausta. Kolmanneksi eniten vastauksia 88 vastauksella sai perukkavaatteen ominaisuus, ettei sen rikki meneminen haittaa. Tekniset ominaisuudet saivat 66 vastausta, kestävyys 23, ulkonäkö 15 ja turvallisuus 12 vastausta. 10 vastausta tuli siihen, ettei perukkavaatteen ominaisuuksia mietitty.

Mukavuutta haettiin rennoilla vaatekappaleilla, kuten collegevaatteilla.

”Se on mukavuuden haluista ja ulkonääöllä ei tosiaankaan ole väliä. Kohan on mukavaa ja lämmintä.”

“Rennot ja lämpimät vaatteet pittää olla”

”Hälläväliä -tyylinen, mahdollisimman rento ja itselle niin kotoisaksi muodostunut”

”Rento mutta kuitenkin persoonaani sopiva vaatetus”

”Verkkarit, joku vanaha collegepaita […]”

Jotkut hakivat perukkavaatteissaan myös kestävyyttä. Kestävyyttä toivottiin niin koti- että työvaatteilta. Kestävyyden kanssa vaatteilta saatettiin toivoa laadukkuutta ja käytännöllisyyttä.

”[…] Kestävyys plussaa metsätöissä yms.”

”[…] Lämpimät, käytännölliset ja kestävät kotivaatteet.”

”Vaatteiden täytyy toimia ja kestää perukassa.”

”[…] vaatteen pitää olla laadukas ja kestävä. […]”

Perukassa vaatteet valittiin olosuhteiden ja aktiviteetin mukaan. Sekä oman hyvinvoinnin että viihtyvyyden vuoksi sopeutuminen vallitseviin olosuhteisiin oli merkityksellistä. Vaatteista haettiin myös turvallisuutta eri keinoin. Vaatteilla haluttiin tulla huomioiduksi, suojautua fyysiseltä uhalta sekä erilaisilta sääolosuhteilta, kuin myös hyönteisiltä.

“Vaatteen [...] suojaava värikäskin on hyvä olla että metsäisellä polulla huomataan [...]”

“[...] halkomissa taas turvallisuus tärkeää”

“mutta otan huomioon [...] ja kesällä suojan auringolta, koska perukassa ollaan paljon ulkona”

“[…] Kesällä vastaavasti vaatetuksen pitäisi suojata sään lisäksi hyttysiltä ja olla mukavan vilpoisaa”

“[...] vaatteet, jotka pitävät lämpimänä kelillä kuin kelillä.”

”Lämpimät ja säänmukaiset vaatteet koska perukoissa ulkoillaan ja tehdään pihatöitä yleensä. […]”

Myös kerrastot ja muut välivaatteet tulivat usein mainituksi, tukien lämpimänä pysymisen merkitystä. Vastauksissa tuli esille usein kerrospukeutuminen ja välivaatteet, jotka kertovat myös perukassa usein vallitsevista kylmistä olosuhteista.

”Perukan sisätiloissa käytössä useimmiten joku välikerrasto […]”

”[…] Kerrospukeudun, että ei palele. […]”

”Löysät vaatteet, kerrospukeutuminen, koska perukassa on sisällä lämpötila ehkä 16–18 astetta. […]”

Työvaatteet olivat käytössä perukassa ja töissä. Työvaatteista ei selitetty sen tarkemmin, mitä niillä tarkoitettiin, paitsi yhdessä vastauksessa.

”Dimex työpuku”

”Työvaatteet tarpeelliset, työpaikka on täällä perukassa.”

”Vaatteet joissa on mukava olla sekä erikseen työvaatteet (marjanpoiminta, metsätyöt).”

Kuitenkin perukassa mainittiin tehtävän paljon töitä, mihin käytettiin työvaatteiden sijasta perukkavaatteita. Nämä perukkavaatteet olivat todennäköisesti jonkinlainen sekoitus perukkavaatetta ja työvaatetta, sillä niitä käytettiin työn tekoon perukassa, mutta ne eivät olleet työvaatteita määritelmän mukaisessa merkityksessä. “Rönttähommat”, “rönttävaatteet”, “römppähomma”, “römppäkamppeet”, “römppävaate”, “rymytakki” olivat tällaisen työnteon kontekstissa esiintyneitä termejä.

“Yleensä siellä tehdään ns. Ryskähommia, vaatteet ovat sen mukaiset, ja harvemmin siellä käy vieraitakaan. […]”

“[…] Ympärivuoden tehdään ‘römppä’hommia joten sellaiset vaatteet mitkä ei haittaa vaikka likaantuu”

“sellaiset, että voi rönttähommia tehä.”

“Ne on sellaiset ‘römppä’ vaatteet mitä ei voi käyttää muualla. Ovat ehkä jo osittain menneet rikkikin tai sitten ne voivat olla vaikka miehen vanhoja vaatteita. Tai omia huti ostoksia”

Perukassa käytettävien vaatteiden omistajuudella ei ollut välttämättä merkitystä, jos ne kuitenkin palvelivat käyttötarkoitusta. Perukassa käytettiin isovanhempien, vanhempien tai myös omien lapsien vaatteita. Joillakin oli myös yhteiskäyttöön tarkoitettuja vaatteita.

” […] Perukassa ollessa etsin aina mummon tai ukin vanhan takin ja kumpparit. Kumpparit menee helposti jalkaan (tulee oltua paljon ulkona). Isovanhempien takkien alle mahtuu paljon kerroksia tarpeen vaatiessa. Kesällä takki menee sellaisenaan itikoilta suojaamaan. […] ”

” […] Pidän myös kotoa poismuuttaneiden nuorten entisiä vaatteita […]”

” […] Jos pihalla lähtee käymään kuhan vain, voi valita mitä tahansa äitin ja isän naulakosta […] ”

“ […] Osa perukassa käyttämistäni vaatteista on ns. Yhteiskäyttövaatteita ja kuka meistä lapsista sattuu olemaan käymässä, käyttää kyseistä takkia/toppahousuja/lakkia/kenkiä."

Perukassa pukeuduttiin ympäri vuoden aina kerrastojen lisäksi myös kumisaappaisiin, eli ”kumppareihin”, ja villasukkiin. Monessa vastauksessa kerrottiin niiden käytöstä, ja hyvin usein villasukat ja kumisaappaat olivat käytössä yhdessä.

”Aina villasukat, kesät talvet. Ulkokenkinä kesällä crocsit, talvella kunnon talvikengät, kumpparit aina tarpeen vaatiessa. […]”

”[…] Perukkalaisen kansallispuku eli metsästyspuku ja kumpparit.”

”Villasukat ja kumikengät ovat tärkeitä.”

”[…] ja lähes aina jalassa on villasukat, koska esim. kumpparit on kivemmat jalassa, kun on villasukat. […]”

Mukavuuden merkitys oli perukassa pukeutuessa siis suurin. Mukavuuteen sisältyi se, että kehoa suojeltiin vaatteilla, kun olosuhteet, kuten aurinko, kylmä tai märkä, aiheuttivat epämukavuutta tai uhkasivat terveyttä. Usein perukassa valittiin sellaiset vaatteet, jotka sallivat liikkumisen ja tekemisen, sekä fyysisesti että käytännöllisesti. Tarkoittaen siis, että sen lisäksi, kun vaatteet olivat myös löysiä ja rentoja, usein käyttöön valittiin myös vaatteita, joita ei tarvinnut tehdessä varoa. Merkityksellisempää oli, että vaate sai rikkoutua tai sotkeentua, kuin se, että vaatteet olivat kestäviä. On mahdollista, että perukassa vanhat vaatteet toimivat työvaatteiden korvikkeina, jolloin niiltä ei edes odoteta kestävyyttä samalla lailla kuin työvaatteilta.

4.2 Perukkapukeutuminen muodostuu perukkavaatteista

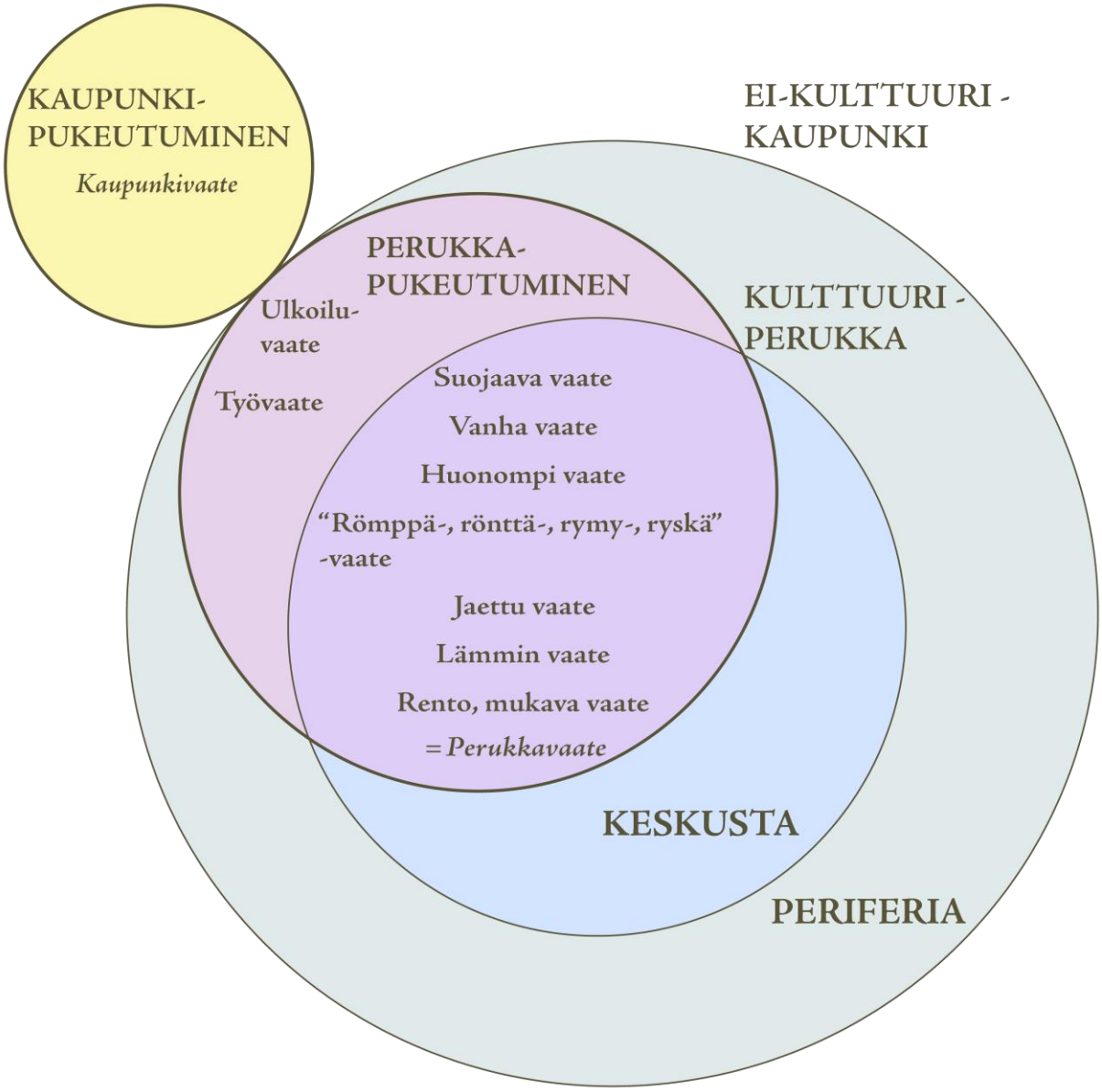
Perukan semiosfäärin rajan toiselle puolelle tulee ei-kulttuuri eli kaupunki. Semiosfäärin sisällä on teksti, perukkapukeutuminen, joka muodostuu luonnollisesta, eli suomen kielestä sekä osaksi kulttuurin kielestä eli Kuhmon murteesta, sekä perukassa vaatetuksen merkkijärjestelmästä kuten perukan yhteisö sen ymmärtää. Koska tutkielmassa ei ole kuvia, vaatetuksen kieli täytyy kääntää luonnolliselle kielelle. Laadullisissa vastauksissa toistuneet vaatteet on luokiteltu ja nimetty niiden funktioiden tai kuvauksien mukaan. Määrällisten ja laadullisten vastausten määristä,

sekä vastausten konteksteista, on päätelty, mihin vaate sijoittuu perukan semiosfääriin sijoitetussa perukkapukeutumisen tekstissä. Vaatteet sijoittuvat joko semiosfäärin keskustaan, periferiaan tai ei-kulttuuriin. Keskustaan kuuluvat vaatteet ovat toisin sanoen myös perukkavaatteita, joihin voisi soveltaa kuvio 1 mallia, jossa näytetään perukkapukeutumisen termistö ja niiden suhteet. Luokiteltujen vaatteiden kuvaukset on rakennettu vastausten pohjalta.

Semiosfäärin keskustassa on seitsemän eri luokkaa. Yksi niistä on suojaava vaate, joka suojaa luonnonolosuhteilta kuten auringolta, sateelta ja hyönteisiltä, taikka fyysiseltä kulutukselta. Toisena siellä on vanha vaate, joka on kulunut, iäkäs, muodista ja kaupunkipukeutumisesta poistunut vaate, joka sopii yhä perukassa käytettäväksi. Myös keskustaan kuuluva huonompi vaate on kulunut, huonosti istuva tai ruma vaate, joka on kuitenkin riittävän hyvä perukkaan. Römppä-, rönttä-, rymy-, ryskä -vaate on sellainen vaate, jota käytetään samalailla nimitetyissä töissä. Nämä vaatteet ovat työvaatekäytössä olevia perukkavaatteita, mutta ne eivät todennäköisesti ole yhtä kestäviä kuin työvaatteet. Näissä vaatteissa ei kuitenkaan haittaa, jos ne rikkoontuvat tai likaantuvat. Jaettu vaate on käyttötarkoitukseensa riittävän hyvä, joko toiselta henkilöltä lainattu, tai sitten yhteiseen käyttöön tarkoitettu, valmiiksi perukassa oleva, vaate. Lämmin vaate on lämpimänä pitävä ja kylmältä suojaava vaate, kuten kerrasto, villasukat tai talvitakki. Rento, mukava vaate on väljä ja joustava vaate, jossa on hyvä olla ja helppo tehdä fyysisiä aktiviteetteja. Kaikki nämä ovat siis myös semiosfäärin keskustaan kuuluessaan perukkavaatteita.

Perukkapukeutumisen periferiassa on ulkoiluvaate, joka on ulkoiluun tai urheiluun tarkoitettu tekninen vaate, mutta se sopii ulkonäöltään ja ominaisuuksiltaan myös kaupunkipukeutumiseen. Työvaate on fyysiseen työskentelyyn tarkoitettu kestävä ja suojaava vaate, jota voidaan käyttää työpaikalla tai perukassa.

Ei-kulttuurissa olevaan kaupunkipukeutumiseen kuuluu yksinkertaisesti kaupunkivaate, joka on perukkavaatteen vastakohta. Koska kaupunkivaate on ei-kulttuuria, on sen kuvaus typistetty. Kaupunkivaate on siisti, ehjä ja mahdollisesti suojeltava ja muodikas sekä tyylikäs vaate.

Kuvio 3. Perukan semiosfääri, jonka sisällä on luonnollisen kielen ja vaatetuksen merkkijärjestelmän muodostama perukkapukeutumisen teksti

Kuvio 3 näyttää perukan eli kulttuurin ja kaupungin eli ei-kulttuurin jakaman rajan, jonka kautta myös perukkapukeutuminen ja kaupunkipukeutuminen ovat toistensa vastakohtia. Perukkapukeutumisen teksti ulottuu kulttuurin semiosfäärin keskustaan, missä olevat vaatteet ovat esitettynä luonnollisella kielellä. Perukkapukeutumisesta keskustaan ulottuvan osuuden sisällä olevat vaatteet kääntyvät semiosfäärin sisällä kulttuurin kielelle, ja niitä voi sanoa kulttuurin sisällä perukkavaatteiksi.

5 Päätäntö

Tässä tutkimuksessa tein kulttuurisemioottisen katsauksen kuhmolaiseen perukkapukeutumiseen. Jotta ihminen voi olla sosiaalisen ilmiön sisällä, on hänen ymmärrettävä sen kieltä. Täten hänen, jolta perukkapukeutumisesta kysytään, on tiedettävä, mistä on kyse. Siksi rajasin tutkimukseni Kuhmon perukkaan, jolla vastaajakunnankin vastaukset ovat tulkintoja Kuhmon perukasta. Kyselyn avulla löysin perukkapukeutumiseen liittyvät tavat, joiden avulla asetin perukkapukeutumisen tekstin perukan kulttuurin semiosfääriin. Tuin semiosfääriä kyselystä saadun aineiston avulla kertomalla motiiveista ja syistä pukeutumisen taustalla. Sitä ennen tein aineiston avulla määritelmän sanalle ”perukka”. Koska kyseessä on vahvasti kuhmolainen murresana, näin varmistin ymmärryksen tutkimuksen aiheesta myös kulttuurin ulkopuolisille lukijoille. Esitin myös tutkimukseni avulla, kuinka paikka ja pukeutuminen liittyvät yhteen, ja kuinka kieli luo ilmiön yhteisön sisällä.

Vastauksista voi nähdä, että käsitys perukasta on hieman hajanainen. Tähän pätee Karjalaisen (2004, s. 49) toteamus siitä, ettei ympäristölle voi määritellä yhtä oikeaa tulkintatapaa, sillä ympäristö ymmärretään kontekstin ja elämänkokemusten kautta. Vastausten avulla perukalle pystyi kuitenkin luomaan yleistetyn identiteetin, joka on syrjäseutu 5–50 km päässä taajamasta tai keskustasta.

Osalle vastaajista perukka oli erityisesti kuhmolainen, sekä terminä että paikkana. Sanana perukka on olemassa tietyn väestön sopimuksen nojalla, ja se vaatii harjoitusta, jotta sen oppii. Tämä ilmiö tuli vastaan myös aineistossa, jossa eräs vastaaja kertoi siitä, miten hän ymmärsi perukan yhdeksi suureksi kyläksi muiden puhuessa siitä, kunnes oppi sanan merkityksen ajan myötä. Toisessa vastauksessa todettiin, ettei toista voi sanoa kuhmolaiseksi ennen kuin hän tietää perukan oikean merkityksen. Saussure (2014, s. 336) mukaan rajallisessa kieliyhteisössä perinteet ovat vahvoja, sillä ne rakentuvat paikallishengen kautta, joka usein vahvistaa myös yhteisön perinteitä. Täten murteet voivat vahvistaa paikallisidentiteettiä. Voi siis sanoa, että perukka on sanana yksi merkittävä paikallisidentiteettiin kuuluva termi, joka määrittelee yhteisöön kuulumisen.

Vaatteiden funktiot erotetaan toisistaan luonnollisen kielen avulla. Tämä on myös perukassa kävijälle yksi tapa erottaa kielellä vaatteita toisistaan puhumalla perukkavaatteista, kuten mökkipukeutumisesta kertovissa artikkeleissa puhuttiin

mökkivaatteista. Samalla lailla myös perukkavaatteen lisäksi puhuttiin perukkapukeutumisesta. Näiden rinnalla kulki myös niiden vastakohta – kaupunkivaate ja kaupunkipukeutuminen. Näiden termien lisäksi muutamassa vastauksessa käytettiin termejä römppä, rönttä, rymy ja ryskä. Nämä olivat sanoja, joiden merkityksiä kirjallisuudessa oli esimerkiksi rällääminen, loska, tai kovaääninen toiminta. Näitä sanoja käytettiin kuitenkin yhdessä samoissa konteksteissa – kuvaillessa likaavia, sotkevia ja repiviä töitä tai sellaiseen tarkoitettuja vaatteita.

Rymy ja ryskä olivat kovaäänisyyttä tarkoittavia sanoja, ja römppä oli ainoa Kuhmoon yhdistyvä sana, jota ei ollut liitetty mihinkään likaiseen tai meteliin kuin vain rymyrömpän konteksissa. Rönttä oli ainoa vaatetuksen yhteydessä käytetty, myös etelä-Suomeen keskittyvissä kirjoituksissa mainittu sana. Ei siis voi väittää, että kaikki edellä mainitut sanat olisivat täysin Kuhmon ja perukan omaa sanastoa. Yhteistä näissä sanoissa kuitenkin oli se, että niitä kaikkia käytettiin yhteneväisesti kuvaamaan niin aktiviteetteja kuin myös niihin käytettäviä vaatteita perukassa. Näin kyseiset sanat kuuluvat perukkapukeutumiseen, sillä niitä käytettiin tutkimuksen yhteisön sisällä niin, että niissä yhdistyi puhe ja akustinen kuva hyvin yhteneväisesti.

Pukeutuminen on yksi ikkuna kulttuuriin. Jos perukkavaatteisiin ja kaupunkivaatteisiin puettujen henkilöiden kuvat esitettäisiin ulkopuoliselle, ja kysyttäisiin että mistä he ovat, todennäköisesti heidät lokeroitaisiin vaatteiden perusteella maalle tai kaupunkiin – tutkielman tapauksessa perukkaan tai kaupunkiin. Neljästä pukeutumisen ulottuvuudesta, perukassa tärkein oli suojautuminen. Yksi syy tähän todennäköisesti on Kuhmon ja perukan maantieteelliset sijainnit keskiboreaalisella ilmastovyöhykkeellä, missä lämpötilan vuorokauden sisäinen vaihtelu on suurempaa kuin muualla Suomessa, ja yöpakkasetkin ovat mahdollisia pitkin kesää. Vaatteet toimivat suojana, jolloin esimerkiksi vaatteiden sukupuolella, omistajuudella tai ulkonäöllä ei aina ollut merkitystä. Perukassa vaatteiden merkitys oli siis sama, kuin mitä se on ollut myös edellisinä vuosisatoina Suomen maaseudulla tai muissa kaupungin ulkopuolisissa kylissä.

Pukeutumisen neljästä ulottuvuudesta häveliäisyys, koristautuminen ja kommunikointi olivat enemmistölle toissijaisia. Perukassa oltiin kuitenkin tietoisia vaatetuksen merkkijärjestelmästä, ja koska aikuiselta ihmiseltä odotetaan paikan vallitsevien sääntöjen mukaista pukeutumista, vaatteita vaihdettiin tarvittaessa

kontekstin mukaiseksi. Yleensä perukassa kuitenkin oltiin kaukana muista ihmisistä, jolloin muiden mielipiteistä ei tarvinnut olla huolissaan. Tämä todettiin myös mökkipukeutumisen yhteydessä pukeutumista vapauttavaksi tekijäksi. Siksi hyvin usein huonommat vaatteet siirrettiin kaupungista perukkaan.

Jotta ilmiö on kulttuurin teksti, on se oltava ymmärrettävissä luonnollisella ja vähintään toisella kulttuurin kielellä. Perukkapukeutumisen tapauksessa puhutaan luonnollisesta kielestä eli suomen kielestä ja murteesta, sekä siitä vaatetuksen merkkijärjestelmästä, joka perukassa ymmärretään. Nämä tuottavat yhdessä perukkapukeutumisen tekstin, joka on perukan kulttuurin semiosfäärin sisällä. Siitä ja muiden semiosfäärin sisällä olevien tekstien dialogeista muodostuu perukan kulttuurin omalaatuisuus. Perukan semiosfäärissä näkee perukan kulttuurin keskustan ja periferian, jossa perukka on yhteydessä rajan kautta ei-kulttuuriin eli kaupunkiin, joka on kuitenkin myös omalla tavallaan osa perukan kulttuuria ja näin myös perukkapukeutumisen tekstiä, sillä ilman kaupunkia ei voi puhua perukasta. Näin rajan kautta perukka ja kaupunki käyvät dialogia, jonka myötä ne muodostavat toistensa kulttuurit. Perukkapukeutumisen tekstiin kuuluva perukkavaate erottautuu kaupunkivaatteesta merkityksellisten ominaisuuksien myötä.

Joskus kaupunkivaate voi ylittää perukkapukeutumisen ja kaupunkipukeutumisen rajan, ja siitä tulee osa perukkapukeutumisen tekstiä. Tällaisessa tilanteessa se semiotisoidaan. Esimerkkinä, entinen kaupunkivaatteena toiminut takki siirtyy rajan yli perukan semiosfääriin, on se luonnollisella kielellä sanottuna esimerkiksi vanha vaate. Vaatetuksen merkkijärjestelmässä eli kielellä se on todennäköisesti liian kulunut kaupungille, ehkä rikkoutunut, ja muoditon. Kun se siirtyy perukkapukeutumisen tekstissä semiosfäärin keskelle, ymmärretään se sitten perukkalaisittain perukkavaatteeksi, ja sitten vielä mahdollisesti römppä-, rönttä-, rymy-, tai ryskätakiksi, jos se otetaan sellaiseen käyttöön. Tämä on kuitenkin yksisuuntaista, eikä perukkapukeutumiseen kuuluva perukkavaate voi yleensä siirtyä osaksi kaupunkipukeutumista. Perukkapukeutuminen ottaa enemmän vaikutteita kaupunkipukeutumisesta kuin toisin päin, johon on syynä kulttuurista johtuvat erot siinä, mitä ja miten näihin kahteen toisistaan poikkeaviin paikkoihin kuuluu pukeutua.

Perukkapukeutumisen ja kaupunkipukeutumisen tekstien raja tuottaa semiosiksen, jossa vaatetukseen liittyvien aistihavaintojen, esimerkiksi vaatteen

näkemisen tai siitä puhumisen, kautta tullaan tietoiseksi vaatteen ja kulttuurien yhteydestä. Kun semiosis on tapahtunut, vaate tai pukeutumistyyli muuttuu merkiksi tietystä kulttuurista, ja esimerkiksi ”römppätakki” voi toimia merkkinä perukalle ja sekä tai perukkalaiselle.

Perukkapukeutumisen osalta periferiaan on asettunut ulkoiluvaate ja työvaate, jotka ovat käytössä myös perukan ulkopuolella. Koska periferia on aktiivinen tila missä kielet muuttuvat jatkuvasti, jää se tässä tutkielmassa vaillinaiseksi. Niitä merkityksellisempiä tässä tutkielmassa on semiosfäärin keskustaan ylettyvät perukkapukeutumisen muodostavat kielet, jotka on saatu aineiston laadullisista ja määrällisistä vastauksista. Erityisesti römppä, rönttä, rymy, ja ryskä kuuluivat sinne, ja vaikkei kaikkia käytetty suoraan osana vaatetta, liittyivät ne kuitenkin puheeseen perukassa käytettävistä vaatteista. Ne, tai ainakin osa niistä, ovat perukan reaalioita, kulttuurisidonnaisia termejä. Niitä voidaan käyttää muualla, mutta ne ovat silti myös tiukasti osa perukan kulttuuria.

Kun kerroin tästä aiheesta muualta Suomesta kotoisin oleville ihmisille, usein he ensimmäiseksi kysyivät minulta: ”Mikä on perukka? Mitä se tarkoittaa?” Kun selvensin asiaa kertomalla, että teen tutkielmani pukeutumisesta Kuhmon syrjäseuduilla, tulin ymmärretyksi. Tämä taas kertoo siitä, kuinka ilmiön ulkopuolelle voi jäädä, mikäli puhuttua kieltä ei ymmärrä.

Tutkielman edetessä minulla nousi paljon uusia kysymyksiä, joita olisin halunnut päästä käsittelemään tutkielmassani. Muun muassa römppä, rönttä, rymy ja ryskä olivat sanoja, joiden osuus tutkielmasta jäi vajaammaksi, mitä toivoin. Kuitenkin näiden enempi käsittely olisi vienyt tutkimusta liikaa pukeutumisen ulkopuolelle. Havaitsin tässä tutkielmassa kuitenkin sen, että kainuulaisten murresanojen tutkimusta olisi tehtävä enemmän. Monet tutkimuksen sanoista olivat sellaisia, että kirjallisuudessa ne merkitsivät jotain muuta, mitä niillä tässä tutkielmassa tarkoitettiin.

Muuttaisin myös tutkimustani avoimempaan suuntaan. Olen saattanut johdatella ihmisiä vastaamaan tietyllä tavoin, ja olen tehnyt kysymykset omien kokemuksieni pohjalta. En myöskään vertaillut esimerkiksi mökkiläisten, perukassa asuneiden tai siellä vastaushetkellä asuvien vastauksia. Tutkimus oli nyt myös erittäin naisvaltainen, mikä on voinut vaikuttaa tuloksiin. Tutkimukseni jää myös vajaaksi monesta kohtaa erityisesti kulttuurisemioottisen tutkimuksen osalta, ja

esimerkiksi perukkapukeutumisen periferia jää vähälle huomiolle. Tulkinta on nyt myös hyvin tutkijakohtaista, mutta näen sen vahvuutena, sillä tulen itse kulttuurin sisältä. Koen tyytyväisyyttä siihen, kuinka vastauksia on saatu monesta eri ikäluokasta, mikä vahvistaa kokemusta siitä, että perukkapukeutuminen on sukupolvelta toiselle kulkeva kulttuurinen ilmiö, ja vahva osa perukkalaisen identiteettiä. Tämä tarkoittaa, että tutkimukseni täyttää tutkimusaukkoa pukeutumisen, mutta myös kuhmolaisen kulttuurin tutkimuksen saralla. Pukeutuminen onkin yksi kulttuurin ilmentymä, ja myös tässä tutkimuksessa perukan kulttuuria tuli esille pukeutumisen kautta.

Yhteenvetona voi sanoa, että perukka on oma kulttuurinsa. Jokainen kokee perukan eri tavoin, on siitä silti havaittavissa kollektiivisia kokemuksia, jotka sallivat perukasta yhtenä ilmiönä keskustelemisen. Perukka jakaa samankaltaisuuksia muiden kaupunkien ulkopuolisten alueiden kanssa. Pukeutumisessa ja harrastamisessa on yhtenäisyyksiä, mutta perukan kulttuuri on vahva muun muassa sen murteen ansiosta. Se vahvistaa yhteen kuuluvuutta yhteisön sisällä, ja on helposti eteenpäin jaettavaa kulttuuria. Perukkapukeutuminen on osa perukan kulttuuria, ja sen kautta pystyy tekemään katsauksen myös muuhun kulttuuriin. Perukassa vaatteen tärkein merkitys oli suojautuminen, joka poikkesi kaupungista. Vaate oli usein joko perukkavaate tai kaupunkivaate, ja kaupunkivaate pystyi muuttumaan perukkavaatteeksi mutta perukkavaate ei kaupunkivaatteeksi. Kaupunkipukeutuminen ja erityisesti siitä erottautuminen oli osa perukkapukeutumista. Perukkapukeutumisessa yhdistyi suomen kieli ja vaatetuksen merkkijärjestelmä, jotka sitten perukan sisällä vielä ymmärrettiin kulttuurin omalla kielellä eli murresanoin. Tässä korostui tutkijan merkitys kulttuuriin kuuluvana henkilönä, sillä pelkän kirjallisuuden avulla nämä sanat olisivat mahdollisesti jääneet epäselviksi ja selittämättömiksi, vaikkakin kontekstit olivat selkeitä sanoja käyttäessä.

Perukan semiosfääri on sellainen, jota voisi lähteä kasvattamaan. Pukeutuminen on vain yksi osa perukkaa, ja se keskustelee muiden semiosfäärin sisällä olevien tekstien kanssa. Nyt tässä tutkielmassa käsiteltiin vain muutamaa kulttuurin sisäistä kieltä ja vain yhtä tekstiä, vaikka semiosfäärin sisäisiä tekstejä ja kieliä pitäisi käsitellä suhteessa toisiinsa. Näin kuvaus perukkapukeutumisesta on vain pintaraapaisu perukan kulttuuriin.

Lähteet

Bauters, M. (2021). Semioottinen analyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/semioottinen-analyysi/

Elsa. (4.3.2016). Rönttävaatteissa. *Oi mutsi mutsi.* http://www.oimutsimutsi.fi/2016/03/ronttavaatteissa.html

Hiltunen, J. (1.11.2024). Perukkaa palvellut asiointiliikenne loppuu Kuhmossa. *Kuhmolainen*. 3.

Ilmatieteen laitos. (i.a.). *Suomen ilmastovyöhykkeet*. https://www.ilmatieteenlaitos.fi/suomen-ilmastovyohykkeet

Kaukonen, T.-I., (1985). *Suomalaiset kansanpuvut ja kansallispuvut*. WSOY.

Kielikone. (i.a.) *Rumla*. Teoksessa Sanakirja.fi. Haettu 8.12.2025, https://www.sanakirja.fi/swedish-finnish/rumla

Kommentoija 1. (2025, Kesäkuu 3). *Semmosia muuhun käyttöön liian kuluneita vaatteita, joilla voi esim tehdä pientä maalausprojektia, kantaa pihkaisia puita. Pointtina kuitenkin se, että ne […]* [Kommentti online keskustelupalstan keskustelussa *Rönttävaatteet englanniksi?*] Vauva.fi.

https://www.vauva.fi/keskustelu/3821841/ronttavaatteet-englanniksi?page=1

Kommentoija 2. (2025, Kesäkuu 3) *Itse ymmärrän sen vaatteiksi, joita voi pitää ilman että tarvitse välittää, vaikka ne likaantuisivat tai menisivät rikki. Käytetään maalaushimmissa, autoa […]* [Kommentti online keskustelupalstan keskustelussa *Rönttävaatteet englanniksi?*] Vauva.fi. https://www.vauva.fi/keskustelu/3821841/ronttavaatteet-englanniksi?page=1

Koskennurmi-Sivonen, R. (2012a). Ihmiset pukeutuvat. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen (toim.) *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen* (s. 5–13). http://hdl.handle.net/10138/39202

Koskennurmi-Sivonen, R. (2012b). Merkitsevä pukeutuminen : Semiotiikka pukeutumisen tutkimuksessa. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen (toim.) *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen* (s. 27–69). http://hdl.handle.net/10138/39202

Kotimaisten kielten keskus (Kotus). Murteet. (i.a.-a) Teoksessa *Suomen murteiden sanakirja.* Haettu 16.10.2024, https://www.kotus.fi/kielitieto/murteet

Kotimaisten kielten keskus (Kotus). (i.a.-b) Rönttä. Teoksessa *Suomen etymologinen sanakirja*. Haettu 8.12.2025, https://kaino.kotus.fi/suomenetymologinensanakirja/?p=article&etym_id=ETYM_31c847009846b683dd7c8d082a5ca299&word=r%C3%B6ntt%C3%A4

Knuuttila, S. (2006). Paikan moneus. Teoksessa Knuuttila, S., Laaksonen, P., Piela, U. (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. (s. 7–11). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kukkonen, A. (i.a.) Miia Nuutilan mökkikesään kuuluu kalaa ja rönttävaatteita. *Talous ja koti*. https://www.talousjakoti.fi/mokki/miia-nuutilan-mokkikesaan-kuuluu-kalaa-ja-ronttavaatteita/

Lastenkirjainstituutti. *Rymy-Eetu*. (i.a.). Haettu 21.1.2026, https://lastenkirjainstituutti.fi/teos/rymy-eetu

Lehtinen, I., Sihvo, P., Kokkonen, J., & Kokkonen, J. (2005). *Rahwaan puku: Näkökulmia Suomen kansallismuseon kansanpukukokoelmiin : an overview of the folk costume collection of the National Museum of Finland = Folk costume* (3. uud. ja laajennettu p.). Museovirasto.

Lennon, S., Johnson, K., & Rudd, N. (2024). *Social Psychology of Dress*. (2. painos). Fairchild Books. http://dx.doi.org/10.5040/9781501391316.ch-4

Lurie, A. (1981). *The language of Clothes*. Random House.

Makkula, A-M. (2024, Heinäkuu 7). Tältä suomalaiset näyttävät mökillä – 12 kesäistä asukuvaa. *MeNaiset*. https://www.is.fi/menaiset/tyyli/art-2000010519756.html

Naukkarinen, O. (2012). Päällekäyvää estetiikkaa: Vaatteet, ulkonäkö ja arjen estetiikka. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen (toim.), *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen* (s. 16–25). http://hdl.handle.net/10138/39202

Rauhala, L. (2016). Ihminen kulttuurissa - kulttuuri ihmisessä. Gaudeamus.

Räisänen, A. (2007). *Kainuun kieltä ja paikannimiä*. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta.

Sampson, E. (2018). The Cleaved Garment: The Maker, The Wearer and the “Me and Not Me” of Fashion Practice. *Fashion Theory*, 22(3), 341–360. https://doi.org/10.1080/1362704X.2017.1366187

Saussure, F. d., Bally, C., Sechehaye, A., Riedlinger, A. (toim.) (2014). *Yleisen kielitieteen kurssi*. (T. Nuopponen & C. Klippi, kääntt.) Vastapaino. (Alkuperäinen teos julkaistu 1916).

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.

Sipilä, O. (2012). *Esiliina aikansa kehyksissä : moniaikaista tekstiilikulttuuria ja representaatioita kodista, perheestä, puhtaudesta ja käsityöstä 1900-luvun alkupuolen Suomessa.* (Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology, 37) [väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0985-5

Storm, P. (1987). *Functions of Dress: Tool of culture and the individual*. (3. painos). A Division of Simon & Schuster.

Suomisanakirja.fi. Rymy. (i.a.-a). Teoksessa *Sanakirja.* Haettu 8.12.2025, https://www.suomisanakirja.fi/rymy

Suomisanakirja.fi. Ryskätä. (i.a.-b). Teoksessa *Sanakirja.* Haettu 8.12.2025, https://www.suomisanakirja.fi/rysk%C3%A4t%C3%A4

Suomisanakirja.fi. Ryskä. (i.a.-c). Teoksessa *Sanakirja.* Haettu 21.1.2026, https://www.suomisanakirja.fi/ryskä

Suomisanakirja.fi. Perukka. (i.a.-d) Teoksessa *Sanakirja.* Haettu 25.3.2025, https://www.suomisanakirja.fi/perukka

Suomisanakirja.fi. *Perukka*. (i.a-e.) Teoksessa *Synonyymit.* Haettu 25.3.2025, https://www.synonyymit.fi/perukka

Uotila, M. (1995). *Pukeutumisen kuvaus*. Yliopistopaino.

Valkeapää, L. (2023). *Kansallispuvun kulttuurihistoria*. Vastapaino.

Vilpa. T. (2024, Elokuu 1). Mökillä saa pukeutua niin kuin huvittaa – tai vaikka unohtaa koko vaatteet! 12 mökkiläistä esittelee autenttisen tyylinsä. *Kotivinkki*. https://www.meillakotona.fi/artikkelit/suomalaisten-mokkityyli

Visit Kuhmo. *Römppäviikko*. (i.a.). Haettu 25.3.2025, https://visitkuhmo.fi/tapahtumat/romppaviikko/